177

1° es^e

d'ambe le opere

J. Hosani

DE SERMONIBUS, ET MARTYRIO S. ZENONIS



EPISCOPI VERONENSIS
LIBRI DUO
ITEM
Dissertatio de Martyrii titulo a Sancto Gregorio Magno Sancto Juvenali Episcopo Narniensi tributo,
Et in Eliam Du · Pinum de Joanne Jejunatore Notæ.

FRANCISCO BONACCHI
Sacerdote Pistoriensi Auctore.



PISTORII MDCCXXXX.

Ex Typographia Io: Sylvestri Gatti
Superiorum licentia.

ILLUSTRISSIMO D. D.

JOANNI JACOBO SCARFANTONI

Insignis Cathedralis Ecclesiæ Pistoriensis Præposito Dignissimo, ejusdemque Civitatis Vicario Generali, Protonotario Apostolico, & Equiti S. Stephani.

Franciscus Bonacchi S. D.



N tenebris hę lucubrationes delitescerent adhuc, nisi pro eximio illo tuo studio, Illustrissime Domine, ea promovendi, quæ ad

Dei

Dei gloriam, veritatiſque defenſionem pertinent, quo maximè fervere te ſemper oſtendis, dies illis, ut ſpero, clariſſima orietur. Dum enim hunc qualemcumque fœtum edere nitebar, omni non modo deſtitutus auxilio, ſed terroribus incuſſis commotus, diù partum remorari coactus, Tu opportuna ſuaſione adfuiſti, iterum ac ſæpius me cunctantem excitans, timorem expellens, tuumque mihi exhibens humaniſſime patrocinium. Cujus namque animus, li-

cet

cet infirmus, tantis adiutus præsidiis in ſpem non adduceretur maximam, ad votum feliciterque res omnes ceſſuras? Tanta apud omnes exiſtimatione polles, ut opuſculum hoc licet mole parvum, ſtylo rudi, auctoriſque nomine nullius pretii, Te protegente benigne ab omnibus excipiendum confidam. Virtus enim ac dignitas tua, antiquitate generis, doctrina, prudentia, pietate apud omnes ubique commendatiſſima facit, ut tua omnia ſuffragium ho-

minum, sapientum præcipue, jure optimo mereantur. Quo enim plausu Animadversiones tuæ ad Lucubrationes Ceccoperii sint exceptæ, ignorat nemo. Quæ paucis ab hinc annis Lucæ typis impressæ, Venetiis ad Jurisconsultorum satisfaciendū desiderio prælo iterum fuerunt excusæ. Tuo itaque nomine digneris hoc opusculum decorari, ita enim fiet, ut tanquam tuum ab omnibus suscipiatur. Neque enim tantummodo Juris, & Sacrorum canonum scientia

excellis, sed & eruditioribus sacris studiis delectaris. Ne tamen, Praestantissime Domine, in ea sis opinione, hac tantummodo ratione me tibi hoc munusculum offerre, ut auctoritate tua Litteratorum mihi hominum aestimationem comparem, talique obsequio Tuam promerear voluntatem. Hanc sane in me toties propensiorem cum sim expertus, devinctissimi tibi animi mei aeternum monimentum statuendum, summaeque tuae humanitatis in me gratum

publicumque teſtimonium perhibendum putavi. Quã-ta vero veneratione te proſequar eximiarum virtutum tuarũ præconio apertum facerem: et allicit me quidem blanda illa comitas Tua, quæ, cum cœteris dignitate, ac poteſtate præſtes, facilitate infimis te parem facit: ſanctique illi mores alliciunt ſeveriori eccleſiaſtico inſtituto conformati, mitiſſimi tamen & decori: humanitas quoque tua in omnes officioſiſſima, religio in Deum, qua tanto

affectu

affectu, pietate, ac gravitate Divina peragis, profusissimaque in pauperes liberalitas, qua tuis sumptibus virgines Deo sacrasti, viduis, & orphanis prospexisti, amplissimū mihi sane laudis campum aperiunt; ut silentio prætercam animi tranquillitatem, & in adversis constantiam, judiciis in ferendis maturitatem, dissidiis in componendis industriam, in defendendis juribus insignis hujus Pistoriensis Ecclesiæ fortitudinem, ejusdemque Diœcesis in ad-

ministratione prudentiam. Quæ omnia undequaque Te celebrem,& Romæ potissimum reddiderunt, atque a primis Ecclesiæ Principibus expetitùm. Attamen has, cœterasque animi tui dotes commendare non sinit modestia Tua ; quæ cum illas omnes exornet, ac moderetur,expedit quidem cœterarum virtutum commendationem potius omittere, quam , illa neglecta, Tuam in me indignationem convertere . Virtute namque te præditum esse summopere stu-

des, dedignaris agnosci. Hos igitur exiguos labores meos, si nulla alia, ea tamen ratione, Tuo insigniri nomine permittas rogo, quòd te suadente prodierunt in lucem; quibus S. Zenonis (de cujus Nominis titulo hæc Pistoriensis Ecclesia, cujus tu Præposituram geris, lætatur) Sermones, Martyriumque defenduntur. Incolumitatem, honorem, dignitatem Tuā fortunet Deus: Tibique, Amplissime Domine, obsequentiss. esse, summo mihi semper in pretio erit. Vale.

LECTORI BENEVOLO.

Magno sane molimine in litteraria Republica concitatum, quinimmo commissũ bellum nostra hac tempestate videmus. Iuniorum siquidem Doctorum quam plurimi in aciem non modo prodeunt, sed & turmas ducunt, cohortes instruunt, prælium committunt, ac in totius vetustatis fidem munitissimam veluti in arcem invadunt. Hanc tanquam dubiam hi

recen-

recentiores proclamant, iisque non pauci, qui litterati videri volunt, plausu respondent. Ita ut in bellorum eventibus fieri solet, excitata fama partam victoriam jactitent, quando ne telum quidem in hostes conjectum fuit. Æqui bonique igitur accipias, candide Lector, si te monitum velim, ne præpropere quorumdam Recentiorum clamoribus fidem habeas. Si vero in eorum scripta oculos conjeceris, cave ne verborum delectu, sententiarum audacia, putido vete-

rum

rum contemptu inducaris in fraudem. Inſpice horum Cõmentaria, comperieſque illos, non ea in Veteres dicere, quæ viri optimi ſunt, ſed liberius, improbiuſque, ut ipſis invidiam faciant. Horum quidem ſpecimen quoddam his in lucubratiunculis me tibi præbiturum confido. Utinam qui majori eruditione, librorum commoditate, ac temporis opportunitate gaudẽt, ſtudio huic operam darent, tot non ſcateret erroribus EccleſiaſticaHiſtoria, ab iis commaculata, qui majori

ardore, in faciem tamen, eam a mendis expurgare, & illustrare contendunt. Interim hæc pauca, amice Lector, attente legas. Si quid erratum, ignosce, & corrige.



DE SERMONIBUS
S. ZENONIS
EPISCOPI VERONENSIS
LIBER PRIMUS
CAPUT I.

Rationes dubitandi, an S. Zeno Sermonum, qui ipſius nomine inſcribuntur, ſit Auctor.



E Sermonibus, qui Divo Zenoni tribuuntur, diverſa Doctorū Virorū Sententia eſt. Quidā enim, Recentiores prę cipuè, nullum Sermonem Sanctum Zenonem ſcripſiſſe putant. Illos verò, qui ipſius nomine prodierunt, Sermonum collectionem dicunt, quę

plures habeat Auctores. Rectius tamen alternant alii, Sermones de quibus agimus, nonnullis exceptis, edidisse Zenonem. Verùm de horum Auctore Sermonum cur dubitent, his potissimum rationibus adducuntur: quod scilicet antiquitus hi sermones penitus fuerint ignoti; complurefque eorum apud alios Auctores reperiantur; ut puta sermones in Psalmos, qui totidem fere verbis in Commentariis Divi Hilarii leguntur; & sermones in illud *Attende tibi*, & de livore, & invidia, tum ex stylo, tum ex communi sententia Divi Basilii esse videantur. Maximum autem pondus ad has augendas dubitationes affert temporis conjectura. Sanctus namque Zeno, imperante Gallieno anno C. cclx., Martyrium subiisse dicitur: horum vero sermonum Auctorem a Gallieni temporibus multum abesse, ex eo evidenter intelligitur, quod in sermone de continentia sententiam Divi Pauli allegans ex Epistola prima ad Corinthios

rinthios quadringentos ferme aonos ab eadem Epiftola fcripta numeret, quę feptimo, & quinquagefimo C. anno data ad Corinthios creditur. Tum etiam quod in quibufdam fermonibus errores confutet Arii, cujus impia dogmata Anno Chrifti CCCXXV. Niceni Concilii decreto damnata ipfo viveote, & Imperatoris Conftantioi mandato igni tradita funt. Has rationes, & fi quæ aliæ funt expendemus, & io hac quæftione quid fentiendum fit, Deo dante, demonftrabimus. Primum vero horum fermonum Auctorem veteribus oftendemus oon ignotum: tum Recentiorum Doctorum opinioues diligeotiffime difcutiemus.

CAPUT II.

Sermones Sancti Zenonis antiquitus noti.

Extare apud Veronenfes in vetufto ex membranis manufcripto codice

codice sermones S. Zenonis in præfatione ad eosdem sermones, Veronæ typis impressos anno MDLXXXVI. testantur Raphael Bagatta, & Baptista Perettus, eosdemque in antiquissimo libro Veronensis Episcopatus a Guarino Oratore repertos esse, ac de iis in antiquis lectionibus Officii S. Zenonis mentionem fieri dicunt. At multo ante Guarinum eosdem sermones vidit Ratherius Veronensis Episcopus, qui teste Ughello anno DCCCCXXIX. Veronensem regebat Ecclesiam. Ipse namque horum sermonum suis in Opusculis (quæ è tenebris Dacherius eruit, & in secundo tomo Spicilegii habentur) meminit, primo de contemptu Canonum agens, ubi sic legitur. *Utar hic auctoritate Zenonis Beati in sermone videlicet, quem de Juda Patriarcha, & Thamar nuru ipsius more suo luculentissime fecit, dicentis. Omnium corruptè viventium Diabolus pater est.* Hunc locum in prælo mandatis sermonibus non reperiri

periri notat Dacherius in margine: & in Bibliotheca Patrum editionis Parisiensis anni 1624. reperitur his verbis. *Pater omnium corruptè viventium Diabolus designatur*. Et in manuscripto sermonum S. Zenonis, quod in Archivio Reverendissimorum Canonicorum Insignis hujus Cathedralis Ecclesiæ Pistoriensis servatur. *Pater enim omnium corruptè viventium Diabolus designatur*. Eundem locum in sua Synodica laudat Ratherius. *Et cum specialis noster Doctor, atque provisor Beatus utique Zeno dicat in sermone utique, quem de Juda Filio Jacob, & Thamar nuru ipsius elegantissime compoluit. Quod omnium corruptè viventium Diabolus pater sit*.

Neque solis Veronensibus hi S. Zenonis sermones noti fuere. In Monasterio namque S. Remigii Remensis, ut testatur Ruinart in actis S. Arcadii Martyris, habetur codex manuscriptus, *quem sæculo nono huic Monasterio Hincmarus Remorum Pontifex concessit*, in quo continentur

Tractatus S. Zenonis Veronensis Episcopi in duos libros divisi, iidem omnino, qui in Bibliotheca Patrum editi sunt. Quod testantur, & Monachi S. Mauri in Parisiensi editione Operum S Hilarii anni 1693 in admonitione ante Psalmum 126.

Servatur etiam in hoc Archivio Reverendissimorum Canonicorum hujus Cathedralis supradictus manuscriptus codex pergamineus, in quo extant tractatus S. Zenonis Veronensis Episcopi, & ipsi in duos libros digesti, iidemque sermones sunt, qui in Bibliotheca Patrum leguntur, alio tamen ordine: quo ordine se illos digessisse dicunt Bagatta, & Perettus in eadem præfatione. In fine vero hujus Pistoriensis manuscripti duo sunt inserti sermones, unus S. Gaudentii Brixiensis Episcopi, qui in manuscripto Veronensi non reperitur, alter S. Vigilii Episcopi de Sanctis Martyribus Sisinno, Alexandro, & Martyrio. Tituli hujus manuscripti Pistoriensis non conve-

niunt

niunt cum iis, qui in sermonibus prælo cusis leguntur inscripti: & ex quibusdam conjicitur S. Zenonis sermones in Officio Divino consuevisse legere Veronenses. Videlicet ex sermone de Genesi, qui inter Typis editos primas obtinet, in manuscripto ordine septimus est, & ita inscribitur *Tractatus Genesis. In Sexagesima. Lect. 1. secundam require in antea in folio quinto:* quod & in aliis observare est, ut in sermone de Genesi, qui est secundus in iis, qui editi fuerunt in lucem, in manuscripto ordine 27, & concluditur ex more *Tu autem Domine miserere nobis;* & sermone de Job, qui in manuscripto ponitur 15 initio legitur. *Tractatus de Job. Lectio B Zenonis hujus sedis Episcopi.* Ita antiquitus legi solebant in Ecclesiis litteræ Policarpi, & quorundam, qui fuerunt Apostolorum Discipuli: Liber Hermetis, & aliorum. Secundo etiam libro manuscripto in plurium sermonum fine sic legitur. *Explicit de humilitate tra-*
ctatus

ctatus S. Zenonis feliciter: ſicque in aliis. Non itaque ſoli Guarino horum ſermonum editio tribuenda eſt, cum, & Veronę publicè in Choro legi conſueverint, & ab aliis Auctoribus laudentur, & in aliis Bibliothecis reperiantur. De illis enim & Petrus de Natalibus in ſuo Sanctorum Cathalogo (*a*) meminit, pluresque recenſet: & Paulus Epiſcopus Sempronienſis, aliique recentiores. Verum de his hactenus dicta ſint ſatis. Nunc eorum ſententiam DD. qui Divum Zenonem horum ſermonum auctorem negant, attentius expendamus.

CAPUT III.

Sixti Senenſis de Sermonibus S. Zenonis judicium conſideratur.

EX diverſis auctoribus, qui pene ducentis annis à S. Zenone floruerunt, eos collectos eſſe ſermones qui

(*a*) Lib. 2. cap. 43.

qui S. Præsuli tribuuntur, ex eo conjicit Sixtus Senensis, quod inter ipsos nonnulli sermones de Psalmis, e S. Hilarii commentariis, ne verbo quidem immutato, transcripti sint. Tum etiam quod sermo in illud *Attende tibi*, & sermo de livore, & invidia D. Basilii sint. Ob diversitatem quoque styli in reliquis sermonibus diversos suspicatur Auctores: præcipue ex sermone de continentia ubi auctor *affirmat*, *se a Christi ortu abfuisse annis quadringentis & amplius*. Dicendum itaque prædictos sermones, qui ad expositionem Sacræ Scripturæ pertinent, parum accuratè recensitos reperiri apud Sixtum Senensem, qui aliorum fortè opera in eorum collectione usus est. Nam quinque tantum leguntur apud Sixtum Senensem, qui in Genesim sunt conscripti, quibus & sermones de Abraham, de somnio Jacob, de Juda, & Thamar annumerantur. Verum in mandatis prælo sunt novem: nimirum in Genesim

sim quatuor, de Abraham tres, unus de somnio Jacob, & de Juda unus. In Exodum Sixtus quinque numerat, cum in dicta editione quindecim reperiantur. In Psalmos apud Sixtum septem sunt, in editis prælo novem. Illud etiam observandum est cum Peretto, & Bagatta, Sixtum in eo errasse, quod dixerit sermonem in Psalmű 79., & sermonem in Psalmum 100. apud S. Hilarium reperiri, quod falsum est. Neque tractatus, seu sermo in Psalmum 49, qui est inter Opera S. Zenonis, in operibus S. Hilarii legitur. Quinque vero sermones, & apud S. Zenonem, & apud S. Hilarium reperiuntur, nempe in Psalmum 126. dempto proœmio; in Psalmum 127. 128. 129. 130. Nec sermo primus in Psalmű 30. de humilitate inter sermones S. Hilarii habetur; ut notant etiam PP. Congregationis S. Mauri in præfata editione operum S. Hilarii anno 1693.. In Isaiam quatuor Sixtus numerat, in excusis septé sunt, si eis adnumerentur sermo de

Mar-

Martyrio Isaiæ. Tres de Daniele ponit Sixtus, novem sunt in dicta editione.

His itaque observatis fatendum est, prædictos quinque sermones de Psalmis apud S. Hilarium legi, eorũque S. Hilarium auctorem esse probant prædicti PP. Congregationis S. Mauri. Fatendum etiam inter opera S. Basilii non solum esse duos sermones a Sixto notatos, nempe sermonẽ in illud *Attende tibi*, & sermonem de livore, & invidia: sed & sermonem de Evangelio secundum Lucam de duplici tentationum specie; & sermonem de Jejunio. At his non obstantibus malè infert Sixtus Senensis, sermones, qui S. Zenonis nomine circumferuntur *collectionem esse ex diversis Auctoribus, qui ducentis pene annis fuerunt Zenone posteriores*. Sermones namque, de quibus agitur centum, & quatuor numerantur: qui vero apud S. Hilarium, & Basilium habentur, novem sunt. Cur ergo reliqui nonaginta quinque S. Zenoni tribuendi

non

non sunt? Quid enim magis obvium in operibus antiquorum PP., quàm inter unius S. Patris scripta aliorum Patrum, & Auctorum etiam Hæreticorum elucubrationes reperiri? Hoc manifesto patet in libris Tertulliani, Origenis, SS. Cypriani, Ambrosii, Hieronymi, Joannis Chrysostomi, ut apud Bellarminum, & alios, qui de scriptoribus Ecclesiasticis tractant. Si autem propter illos tantum novem sermones, qui apud alios reperiuntur, de sermonibus D. Zenonis esset dubitandum: dubitandum utique esset de operibus plurium SS PP. de quibus nemo dubitat. Illud quoque considerandum videtur, quod si opera S. Zenonis ex variis auctoribus collecta fuissent, sicut illi novem sermones inter aliorum opera reperti sunt, ita cœteri apud alios legerentur Auctores. Nec enim est cur credamus illorum omnium Auctorum, e quibus prædicti sermones descripti putantur, penitus nomina, & opera excidisse. Si ergo illi novem tantum apud Hilarium

larium, & Basilium habentur, reliqui D. Zenonis opus dicendi sunt: neque temerè fingendi sunt auctores ignoti, cum tot vetera monumenta habeamus nomine S. Zenonis inscripta, de quibus supra egimus (*b*): quę si vidisset Sixtus Senensis, non ita facilè S. Zenonis opus collectionem esse sermonum ex diversis auctoribus affirmasset.

CAPUT IV.

De annis quadringentis, & amplius in Sermone de continentia illapsis.

Quod autem ad Sermonem attinet de continentia, ubi Auctor de prima Epistola D. Pauli ad Corinthios testimonium affert, his verbis. *Tempus coarctatum est, superest, ut qui habent uxores sic sint, quasi non habentes, praeterit enim figura hujus mundi*. Subdit. *At cum ante Annos ferme quadringentos, vel eo amplius* Aposto-

(b) Cap. 2.

Apostolicam hoc operetur edictum. (Nō enim a Christi ortu, ut est apud Sixtum Senensem, sed a scripta Epistola prima ad Corinthios quadringentos annos, & amplius excurrisse dicit auctor) certum videtur ut Sixtus observat, hunc Sermonem temporibus Gallieni, sub quo Martyrium subiisse traditur S. Zeno, convenire non posse. At hanc difficultatem substulit Eminentissimus Baronius in potis ad Martyrologium Romanum duodecima Aprilis, cujus verba hic referre non pigeat. *Quod verò ad S. Zenonem Martyrem spectat, errare certè illi nobis videntur, qui unum asserentes Zenonem eum Ambrosii temporibus vixisse volunt, eaque potissimum innixi ratione, quod auctor in oratione de pudicitia (aliàs de continentia) numeret ab Apostolo Pauli ad Corinthios primam scribentis Epistolam tempore annos (ut ait) ferme quadringentos,& eo amplius. Certe si quis numeret annos quadringentos ab anno Domini quinquagesimo septimo, quo illam esse*

a

a Paulo scriptam Epistolam in annalibus demonstravimus, oportuit auctorem eorum scripsisse anno Domini quadringentesimo quinquagesimo septimo; post obitum vero Ambrosii, qui (ut habet Marcellinus in Chronico)obiit anno Domini trecentesimo nonagesimo septimo, annis sexaginta. Quamobrem cum illa numeri nota nec (ut volunt) Ambrosii temporibus aptari possit, mendosum esse neminem puto jure posse negare. Sed his accedit quod dum auctor in eodem sermone invehitur vehementer in fœminas, quæ gentilibus nubunt, dum apertissime monstrat Idolorum templa tunc fuisse patentia, & victimas solitas immolari, aliud prorsus ab Ambrosii temporibus illud fuisse sæculum auctor aperte significat; cum constet jam olim non tantum a Constantino, ut ait Eusebius in vita ipsius lib. 2 cap. 42. 43. & a Costantio ut Ammonius lib. 19. & aliis testantur victimas fuisse vetitas, & templa jussa claudi. Sed eo tempore nec Romanos obtinere potuisse vel Aram unam erigere Victoriæ, ut pluribus ad Valentinia-

tinianum scribit Ambrosius, & adversus Symmacum disputat. Sic igitur cum ex his, quæ dicta sunt, nulla ratione ea lectio subsistere possit annorum quadringentorũ, nec minus trecentorum superadditis illis quinquaginta septem, qui præcesserunt illius Pauli Epistolę scriptionem, jure meritoque in recentiori editione restitutus est numerus annorum ducentorum. Nam numerando ducentos annos, & amplius (quod habet vetus lectio) ab anno Domini ducentesimo quinquagesimo septimo, quo (ut diximus) ea ad Corinthios Epistola scripta est, ad Gallieni tempora, qui imperare cœpit anno Domini *ducentesimo quinquagesimo quinto, sub quo Zeno ponitur passus, deducitur numerus restitutus. Rursum vero dum in sermone secundo de avaritia auctor ait in nummis excudi solere signum Idololatriæ, eademque Idola, quæ coluntur in templo, clarè demonstrat auctorem longe ante Christianorum Imperatorum tempora claruisse. Nam a Constantino magno jussum esse, ut nummus Crucis signo imprimeretur, testatur*

So-

Sozomenus lib. 1. cap. 8. Sed multò apertius numismata ipsius, & Successorum Augustorum, quæ extant, id demonstraut. Adhuc insuper eum Auctor in sermone de Spirit. ædific. Domus Dei pleuè demonstrat eo tempore nullum Templum, aut perrarum fuisse erectum, quod posset componi cum ædibus Idolorum: prorsus significat, se aute Constantini tempora claruisse; cujus opera certum est, tam in Occidente (præsertim Romę) quam in Orjente, ut Hierosolymis, Antiochię & Constantinopoli, alisque in locis augustissimas erectas esse Basilicas. Has Eminentissimi Baronii observationes leviter admodum infringere audet Combefius in judicio Auctorum, quos recenset in primo tomo suę Bibliothecæ concionatoriæ de S. Zenone agens; nihil aliud contra eas afferens quam hæc verba *Ut non sit necesse ad ea recurrere, quę Baronius, at illam novi Martyrologii sub Gallieno Zenonis epocham tueatur.* Quod si saltem vel summis labiis

eas attigisset, nullo pacto dixisset Baronium ad tuendam Martyrologii novi epocham incassum laborasse. Quasi novum Martyrologium confictis egeat rationibus suam ad tuendam auctoritatem.

CAPUT V.

Tillemontii errores in redarguendo Baronio.

ACriori sane calamo contra Baronium utitur Tillemontius, (*c*) quasi labore inutili levia congessent, ut assereret S. Zenonem auctorem sermonum de quibus agitur. Certè quidem, & ipse Baronius fatetur eos inter sermones, qui vulgo Divo Zenoni tribuuntur, quosdam esse, quorum ipsemet D. Præsul non est auctor, præcipuè ubi contra Arianos agitur, de quibus infra tractabimus (*d*). At ut vidimus, non est

(*c*) Nota 6 4. tom. de persecut. Valerian.
(*d*) Cap. 7.

est cur ex paucis aliorum sermonibus inter sermones D. Zenonis admixtis, sermones reliquos S. Zenoni minime tribuamus. Fallitur itaque Tillemontius, primo dum asserit Baronium suis in annalibus nullam mentionem de S. Zenone, neque de ejus sermonibus fecisse; Nam ante primum Christi annum recenset quemdam sermonem D. Zenonis de Nativitate, quem dicit sextum, cum idem in editione Parisiensi in Bibliotheca PP. anni MDCXXIV. sit secundus, ubi quæ de obstetrice incredula dicuntur, ex apochriphis sumpta esse notat. De hac tamen obstetrice in prædicta editione nihil legitur. In hoc vero MS. Pistoriensi, quæ de obstetrice notat Baronius reperiuntur. Antiquiori forsitan, & correctiori autographo Perettus, & Bagatta in edendis operibus S. Zenonis usi sunt. Item ad annum Christi XLVII. Baronius ex sermone S. Zenonis de timore confirmat S. Teclam bestiis simul, & igne fuisse damnatam. Et

Anno

Anno 589. miraculum narrat, quod tum contigit, cum Athesi fluvio inundante, & ad fenestras Ecclesiæ S. Zenonis Martyris atque Pontificis excrescente stantes pro foribus apertis aquæ Ecclesiam non introjerunt. Quod Baronius de S. Zenone in annalibus ex professo non egerit, non ea est ratio, quod nil solidi de eo exploratum habuerit, ut Tillemontius putat, sed quod sui non erat instituti privatarum Ecclesiarum res prosequi, ut idem Baronius ad annum Christi 75. testatur.

Fallitur etiam Tillemontius, dum dicit, antiquitus solis Clericis permissum esse videre Sacrificium Missæ, non autem reliquis Christianis. Quid enim hoc absurdius excidisse potuit homini in Ecclesiastica historia versato: cum luce meridiana sit clarius, quod excommunicati, cathecumeni, & pœnitentes Missæ Sacrificio interesse unice vetarentur. Nam quod addit de velamine

expanso

expanso, quo laicis impediebatur Sacrificium Missæ videre, id non Ecclesiæ Occidentali, ut ipse falso autumat, sed Orientali solemne fuit. In Ecclesia namque Occidentali, & præcipuè Romæ, nullis velaminibus adhibitis sacra celebrabantur, contra morem Valentinianorum, quorum sacra in abdito fiebant. Ita Baronius ad annum Christi 145. *Hinc quoque accidisse putamus, ut Romæ ubi Valentinus diu versatus est, nequaquam ipsa sacra (ut mos est in Oriente) velis inter agendum obductis operirentur, sed patentibus omnibus, non tantum diei luce, sed luminibus incensis fierent ubiquè clara, atque conspicua. Siquidem nihil veritas erubescit nisi solummodo abscondi : ac proinde ne pansis velis occultata sacrificia, sacris illorum viderentur esse similia, omnia aperta, omnibusque patentia consultò Romana Ecclesia sua mysteria esse voluit.* Hæc adhibet commenta Tillemontius, ut unam ex animadversionibus,& aptissimam quidem

dem Baronii eludat, qua errorem circa annorum numerum irrepsisse demonstrat Ex eo namque quod auctor sermonis de continentia in feminas invehatur, quæ gentilibus nuberent, dicatque, tunc temporis Idolorum templa fuisse patentia, ac victimas imolari solitas, manifesto concludit, hoc tempus minime convenire posse quadringentis annis in eodem sermone expressis. Quomodo namque clarius demonstrari poterat error, quam ex eodem sermonis contextu? Ut vero evidentius pateat Tillemontium nugari potius, quam Baronium reprehendere, ejusdem sermonis verba proferamus. *Quid quod illius Sacrificium* (viri gentilis) *publicum est; tuum* (uxoris Christianæ) *secretum. Illius a quolibet libere tractari potest Tuum etiam a Christianis minime conspecrari, sine sacrilegio videri potest.* Hæc quidem verba non de cultus differentia (ut Tillemontius putat) sed de cultus exercendi libertate esse intelligenda ex ipso contextu patet.

Divus

Divus enim Zeno hic agit de impedimento, quod uxori provenit ex connubio cum gentili circa exercitium, & libertatem Religionis quare prius agit si eodem die contingat, & in Ecclesia, & in Fano festa celebrari. Ita ante predicta verba. *Proponamus itaque ut sæpe contingit in unum sibi met convenire diem, quo tibi Ecclesia, illi adeunda sint templa*. Tum addit aliud impedimentum quod cultus gentilium liberè, & publicè exerceatur: Christianorum vero secreto, & contra jussum Imperatorum, ideoque dicit neque permissum Christianis sine sacrilegio videre consecrari sacrificiū sine sacrilegio inquā, quia hi, qui sacris Christianorum intererant licet Christiani, tamen ut sacrilegi, & Deorum contemptores plectebantur. *Tuum etiam a Christianis minime consecrari sine sacrilegio videri potest*. Cur ergo Tillemontius hæc verba depravat, & sacrilegium in Christianis fingit, si dum Missæ intersunt videant consecrare? Certe

si

fi auctor sermonis de continentia vixisset quadringentos & amplius annos post scriptam primam ad Corinthios, quæ juxta Baronium (ut vidimus) (e) quinquagesimo septimo Christi anno scripta fuit, vixisset utique tempore Marciani, aut Leonis Imperatorum, sedente in Romana Cathedra S. Leone Papa anno quadringentesimo quinquagesimo septimo; quo tempore certè non dixisset Idolis publicè sacrificia fieri: Christianos verò occultè sacra peragere; cum multò ante Constantini Magni tempora ipse Tillemontius (f) narret Templa Idolorum clausa, publicumque Christianæ Religionis cultum propagatum. Mirum tamen quanta ipse audacia dicat facile dilui posse per Baronium adducta! Unam tantum Baronii notationem, & adeò leviter ipse carpit, de reliquis verò, quę supra ipsius Baronii verbis retulimus, ne verbum quidem

(e) *Cap.* 4

(f) *Tom.* 4. *Hist. Imp. art.* 54.

dem: nempe quod in sermone de avaritia Auctor sermonum dicat, solere in nummis excudi Idola, quæ colebantur in Templo: & in sermone de spirituali ædificatione domus Dei idem auctor affirmet, eo tempore nullum Christianorum Templum, aut perrarum fuisse erectum, quod posset cum Idolorum ædibus comparari. Quid ad hæc obiicit Tillemontius, ut facile adeo Baronium redarguat?

Alia sunt vetustatis indicia in præfatione Operum S. Zenonis non ita prætereunda, ut Tillemontius prætferit, quæ hic ad lectoris commodum ex præfatione eadem excribimus. *Antiquissimi Auctoris esse indicium, cum sæpe ad Judæos sermonem habuerit: Cathechumenos in Sacrum Fontem invitaverit: reprehenderit Græcos tunc ad fidem Christi conversos, quod vana sua sapientia etiam in Ecclesia Dei vana quadam de Deo introducerent, ut sermone primo de Psalmo* 130. (hic sermo apud Hila-

Hilarium non reperitur) *idem ostenditur, cum in sermone de spirituali ædificatione Domus Dei Auctor demonstrat, tum non fuisse iam Templa Christianis constructa, sed novum populum, & minimum numero extitisse. Ad* Neophitos porrò *sermone* 4. *cum de iis mentionē facit, qui universam rem familiarem pauperibus erogarent, quippe Dei Templum essent, cum Templum Idololatriæ antea extitissent. Id ipsum præterea licet perspicere ad Neophitos sermone* 5. *cum eos hortatur, ut Idololatriam fugiant, & ne captent amplius auguria Quid?* Nonnè *id clarè patet ex sermone primo de Pascha, & sermone de patientia? quorum altero interpretatur autumnum sui temporis Martyres significare; patientiam in altero coronam Martyrum appellat quotidianam? Beata Tecla S. Pauli Apostoli discipula, & prima illius fexus Martyr in sermone de timore in exemplum timoris Domini adducitur. Quosdam meminit in sermone de resurrectione in Idololatria suo tempore*

obiisse

obiisse: & Christianos quosdam arguit corporum resurrectionem non credentes. Ab eo praeterea descripta est S. Arcadii vita suo tempore, ut Petrus Equilinus testatur, Martyrio in Mauritania coronati. His profectò, & hujusmodi aliis quam plurimis antiquissimus horum Sermonum auctor demonstratur.

CAPUT VI.

De Styli diversitate a Sixto Senensi, & aliis Recensioribus in Sermonibus D. Zenonis notata.

STyli diversitas in sermonibus S. Zenonis, his exceptis, qui apud alios reperiuntur, tanta utique non est, ut in ipsis proprius ejusdem S. Episcopi character dignosci non possit. Quamvis tamen diverso Stylo iidem sermones conscripti essent, pro certo tenendum est, quod ex una Styli diversitate auctor nequeat diversus inferri. Ea enim exceptione utuntur ut plurimum

Hete-

Heterodoxi, ut finceris SS. PP. Operibus detrahant. Liceat hic afferre judicium Evangelistæ Marcellini Pistoriensis e D. Francisci Familia, quam vocant de Observantia; Viri doctrina quidem, potiffimum verò sanctitate, atque Apostolico zelo in concionibus habendis clarissimi, de quo Possevinus meminit in apparatu: qui non modo tractatum de conversione peccatoris ad Deum, & lectiones in Tobiam a Possevino notatas edidit, sed, & annotationes in librum Judicum, & lectiones in Cantica Canticorum, ubi de Commentariis S. Basilii in Isaiam Prophetam contra Erasmum agens ita de Styli diversitate differuit vulgari quidem sermone, quem nos latine reddimus (g). *Ipse* [de Erasmo loquitur] *versionem commentariorum S. Basilii in Isaiam e græco in latinum sermonem aggressus = dicit stylum ipsorum Basilii non esse, sed alicujus eodem nomine nuncupati* vel

(g) *Lect.* 21.

vel alterius, qui nomine S. Basilii edidit. Nam phrasis, ac verborum textura ab ea, qua Basilius est usus admodum eum sit diversa, fieri non potest, ut commentaria illa a tam diserto Theologo sint conscripta. Ita fit ut parũ nasutus lector illis commentariis amplius non fidat, nec iis utatur eaque parvi pendat, quod autem de Basilio affirmo, idem de Augustino diversis in locis, de Hieronymo, & aliis dicendum est = styli diversitas diversum non innuit Auctorem: cum idem auctor aliis in libris alio utatur stylo, ut liquidò constat ex Augustino, qui alio in libris de civitate Dei, alio in Psalmis est usus. Quod ipse Erasmus minime inficiabitur, in uno eodemque libro diversos modos adhiberi, ut idẽ Augustinus in ipso Psalmorum tractatu, quoniam, ut ipse Erasmus affirmat alia initio, alia in fine ratione usus est. Aliam rationem dico, non quod hic brevior, illic longior tantummodò sit; sed quia hic, & illic diversis

modis

modis utatur. Aliud siquidem est summatim sententias afferre tanquam notationes, aliud ad modum homiliæ fusius declarare =. Quapropter cum Psalmorum initio Augustinus notationum (ut ita dicam) stylo scribat In fine verò (quod Erasmus fatetur) longius, ut in homiliis sit protrahat sermonem; nonnè itaque dicendus ipse Augustinus eodem in libro diversus? Quid verò in re tam manifesta est immorandum? An non Magni Basilii præcepto in proemio de vera, & pia fide Doctori secundum temporis, loci, auditorumque quibuscum loquitur, vel quibus scribit rationem stylus variandus est? Nonnè ipsius Basilii hæc sunt verba? Quemadmodum enim non eadem instrumenta in manus sumet, & qui prælium est initurus, & qui colere agrum velit; alia siquidem supellex instrumentorum iis congruit, qui in pacis quiete res sibi advictum necessarias parant: alii armorum apparatus iis, qui in bello se adversus hostiles copias instruunt: similiter quo-

que

que nequaquam eodem dicendi genere utatur, & qui in sacra doctrina cohortatur, & qui in disputatione sibi repugnantes redarguit. Siquidem aliud est genus dicendi, quo utimur in refellendo, aliud, quo in cohortando = Infert itaque (non enim hic brevitatis causa totum est excribendum) debere stylum sicuti expediens videtur accomodari. Quæ cum ita sint parum, quin imo nihil Erasmi probat argumentum, cum dicere solet. Hoc non redolet stylo hujus vel illius: igitur tantum abest ut partum ipsius agnoscamus. Hæc de styli diversitate quoad sermones D. Zenonis dicta sufficiant, cum, ut initio diximus, in omnibus ipsius sermonibus, demptis iis, quos excepimus, suo utatur proprio stylo, ac phrasi S. Zeno, ut inspicienti patet.

CAPUT VII.

Sermones S. Zenonis, ubi contra Arii errores agit, temporibus ejusdem S. Zenonis conveniunt.

BAronius notat (*b*) sermonem quintum libri tertii, qui in impressis in dicta editone Parisiensi primus est, inter sermones de Nativitate Christi, & in eo dicit Arii heresim egregiè dilui, & elevari. *Ubi agit de Hæreticis illis, qui dicerent Dei Filium esse Deum, sed non Patri coæternum, & tempus fuisse, quando non fuit. Ejusmodi portentosas voces, atque sententias, nunquam antea auditas, quam post Arii emergentem heresim, nemo est qui nesciat, qui illorum temporum res gestas calleat.* Ita ipse Baronius; ex quo necesse inferri videtur sermonem predictum S. Zenonis temporibus minime convenire. Attamen ut ingenuè dicam

quod

(*b*) *In notis ad Mart. prid. id Aprilis.*

quod sentio, memoria Baronium hic arbitror excidisse. Quod ut agnoscamus notandum est, D. Zenonem de Ario, oeque in novissime laudato sermone, neque alibi meminisse. De errore autem Arii hæc habet: *Alia modestius sed mordacius necens dicit quidem Dei Filium Deum, sed non ex parte nobilitatis perpetuitate progenitum fuisse, fuisseque tempus quādo non fuit*. Hunc errorem ante Arium inauditū dicit Baronius. At eumdem errorem ipsemet Baronius multo ante Arium, & ante D. Zenonem suis in annalibus agnovit: nempe anno Christi 229. quando Beryllus quidam Episcopus Bostrensis in Arabia *ausus quidem temere asserere Salvatorem, & Dominum nostrum Jesum Christum propria substantia incircumscriptione non ante fuisse, quam in humanam carnem migraret, neque propriam habuisse ex se Divinitatem, sed solam Patris in eo extitisse*. Ita Eusebius lib. 6. cap. 26. apud Baronium supradicto anno.

De hoc Beryllo meminit S. Hieronimus, & de ejus hæresi libro de Scriptoribus Ecclesiasticis; & Augustinus libro de definitionibus Ortodoxę Fidei cap: 3 Hanc autē eamdem esse ac Arii hæresim ex Athanasio patet, qui his verbis Arii sententiam refert. (*i*) *Non fuisse Filium antequam gigneretur indeque ratiocinari vellent, eum ne ante carnis quidem naturam extitisse.* Quod idem est, ac illud quod apud S. Zenonem legimus *Fuisseque tempus quando non fuit.* Neque dicas hanc Berylli hæresim, quæ vix exorta statim interiit; minime innotuisse, cum ipse Beryllus ab Origene ad catholicam sententiā redactus fit in Synodo contra eum habita in Arabia. Nam S. Zeno vel Syria oriundus, vel ad eam appulsus, in eaque prædicans (ut habetur ex veteri MS. initio Operum S. Zenonis in dicta editione Parisiensi typis mandato. *Non queo tanta hujus S. Opera narrare, quæ*

venien

(*i*) *De Syn. in Dec. contra hęresim Arianam.*

veniendo a Syria usque in Italiam mirabila per ipsum Deus ostendit :) Orientis res compertas habuit. In Occidente verò hanc hæresim fuisse vulgatam, ex eo constat quod Dionysius Papa, qui anno Christi 261. Petri Cathedram regebat, dum S. Zeno adhuc viveret, in causa Dionysii Alexandrini, qui Romano Pontifici delatus, quasi divisionem in Divinis Personis videretur admittere; non modo Dionysium Alexandrinum a falsis criminationibus purgatum absolvit, & Sabellianam hęresim damnavit coacto Romę Concilio, sed editis commentariis contrariam etiam Arii sententiam tanto ante Arium confutavit teste Athanasio (de sententia Dionysii contra Arianos) *Porro ex Dionysii Romani Episcopi voluminibus contra eos, qui Filium Dei opus, aut creaturam asseverant scriptis clare ostenditur, hæresim Christo rebellem Arianorum non tunc jam primum, sed olim ab omnibus damnatam fuisse*. Ita Athana-

sius

sius apud Baronium anno Christi 263 Cum itaque, & S. Zenonis tempore Arii error prodierit, quid mirum si ipse suis in sermonibus contra eum egerit? Non itaque a S. Zenonis ætate sermones in quibus Arii refelluntur errores discrepant: neque alterum Zenonem recentiorem ipsorum auctorem fingere necesse est. De duobus tamen Zenonibus infra capite undecimo.

CAPUT VIII.

De Eminentissimi Bellarmini judicio circa Sermones S. Zenonis.

Bellarminus (*k*) æquissimum tulit de sermonibus S. Zenonis judicium, aperte cum dicat sermones in illud *Attende tibi*, & in Evangelium Lucæ, & de jejunio, & de livore, & invidia S. Basilii esse. Sermones item de Psalmis; si non omnes majori tamen ex parte apud S Hila

(*k*) *De Script. Eccles. an.* 260.

S. Hilarium reperiri. In aliis Zenonem brevem, & oscurum optime notat; & in quibusdam etiam eadem sæpissime repetentem. Nihil de correctione annorum in sermone de Continentia notat, utpote qui sapientissimas Baronii notationes expenderat, cujus judicio defert. Nihil quoque de errore Arli. Neque Sixti Senensis secutus morem, infert ex iis, quæ in iisdem sermonibus animadvertit, D. Zenoni omnes esse penitus eripiendos. Ingenue fatetur quod suum faceffat animum nempe de Sermonibus S. Zenonis, nullam apud veteres extare mentionem. At ipse non vidit, quæ supra (*l*) retulimus, quibus aperte cognoscitur non fuisse veteribus ignotos S. Zenonis sermones. Quod autem Eusebius, & Hieronymus de illis non meminerint, non inde colligitur, eos D. Zenoni tribuendos non esse: quia, & Hieronymus, & Eusebius, ut idem Bellarminus observat de Athenagora, alios

(*l*) *Cap.* 2.

alios auctores preteriere. *Quod autem S. Hieronymus hunc scriptorem omiserit, non esse adeo mirum, cum satis constet Cathalogum S Hieronymi ex historia Eusebii esse desumptum, quo ad illos scriptores qui Eusebium præcesserunt*. Ita Bellarminus. De industria fortè S. Zenonem Eusebius præterit, ne Arii errores tanto ante reprehensos in Operibus ejusdem indicaret. S. Hieronymus quoque, & Bellarminus anno 260. quo S. Zeno Martyrium subisse dicitur, nihil agunt de Aurelio socio, & contubernali S. Pontii, de quo Ovdinus in supplemento de Scriptoribus Ecclesiasticis. Itaque nee mirum esse debet a D. Hieronymo, & Eusebio S. Zenonem omissum. Illud autem quod Bellarminus observat, sermones scilicet quosdam S. Zenonis ita breves fuisse, ut sermones dici non mereantur ultro fateamur necesse est. At hi sermones breviores præfationis titulo inscribuntur in hoc MS. Pistoriensi, ut sermone

ne sexto, qui in prælo commissis est quintus de Pascha, hoc titulo inscribitur. *Incipit præfatio*. Et sermone decimo sexto, qui in prælo commissis est sextus de Pascha. *Incipit Præfatio Paschalis* Et vigesimo sexto in prælo commissis septimo de Pascha. *Incipit præfatio*. Et quadragesimo quarto in prælo commissis octavo. *Præfatio Paschalis*. Cum vero ex antiqua Liturgia Gallicana apud Martene (*m*) constet, solere ante lectiones Prophetarum, & Apostolorum legi præfationem ad cohortandam plebem, ut debita religione sacris interesset; Has forsitan præfationes in eum vel similem usum composuit, vel dictavit S. Zeno, idque verisimile esse colligi ex eo potest, quia in his parvis sermonibus de Mysteriis agitur, quæ eo die celebrantur. Nam, & in excusis quidam sermones breves inscribuntur. *Invitatio fontis*, vel *Invitatio ad fontem*, quibus Cathecumenos

(*m*) *Tom*. 5. *pag* 86. *edit*. *Parif*. *An* 717.

nos baptizandos alloquitur. Alii quoque incepti sermones esse possunt, quos non scripserit D. Zeno, sed dum verba faceret, eos exceperint ipsius Discipuli, neque postea absolverint, imperfectosque reliquerint. Quapropter aliqui sermones eadem habent, quæ alii, quia ut puto plures erant, qui sermones exciperent, & sensum retinentes alii verbis aliis exponerent.

CAPUT IX.

Philippi Labbè de S. Zenone dissertatio expenditur.

PHilippus Labbè de S. Zenone agens aliena opera, & parum sincera in hac concinnanda dissertatione usus est. Quæ enim contra S. Zenonis sermones congerit non omnia cum relatis conveniunt auctoribus. Falsò tribui S. Zenoni sermones de quibus agimus, primū asserit, suæque astipulari sententiæ

plu-

plures putat, eosque recenset. *Ita sentiunt* (inquit) *ex Catholicis Auctoribus Sixtus Senensis, Baronius, Molanus, Possevinus, Bellarminus, Miraus, eorumque simii Cocus, Rivetus, similesque novatores Critici; ut oleum operamque apud idoneos Judices perdidisse videatur Raphael Bagatta, & Baptista Perettus, qui adversus Sixti Senensis doctissimam censuram, eos, saltem omnes, Zenoni Veronensi Episcopo sub Gallieno Martyrium passo vindicare voluerunt*. At fallitur dum pro se adducit Baronium, ut ipse Tillemotius observat (*n*). Baronius namque quosdam tantum sermones ex iis, quorum Auctor dicitur S. Zeno, eidem adscribendos negat; reliquos D. Zenonis proprios agnoscit, & quorumdam loca in Annalibus habet, ut supra notatum est. (*o*) Neque Bagattam, & Perettum oleum, & operam perdidisse putat, qui eos suis

(*n*) *Tom. 4. not. 6. de persecut. Valer.*
(*o*) *Cap. 5.*

suis in adnotationibus (*p*) ad Martyrologium Romanum commendat. *Plura autem eodem argumento eruditè notata habes in præfatione Operum S. Zenonis* (hæc Bagattæ, & Peretti est), *quæ jussu, & diligentia Illustrissimi, & Reverendissimi Augustini Valerii Cardinalis amplissimi Episcopi Veronensis nuper sunt edita. Probamus quidem ea at multo studio egregie curatum opus. Licet in aliquibus, ut diximus, in his quæ ad veritatem quorundam sermonum spectant, non æque eidem assentiamur.* Molanum non vidi. Possevinus tomo tertio Apparatus sacri littera Z verbo S. Zeno ad verbum refert judicium Sixti Senensis: de suo hæc addit. *Cæterum cum tomo secundo Bibliothecæ SS. PP. editionis secundæ extent eodem titulo S. Zenonis Veronensis Episcopi, & Martyris, & Doctoris eximii de pluribus scripturæ locis, & rerum Divinarum argumentis, Veronæ quoque editi fuere anno* 1588.
quibus

(*p*) *Prid. Id. April.*

quibus potius affirmare videtur sermones esse S. Zenonis, quam negare. De Bellarmino jam vidimus, (q) quid in illis sermonibus reprehendat, & cum ad Baronii censuram lectorem remittat, pro S. Zenone sentire videtur. Miræus in Auctario de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 25. hæc habet. *S. Zeno Veronensis Episcopus sub Gallieno Imperatore Martyrium fecit; ejusque meminit Gregorius Magnus lib. 3. cap. 19. in Dialogis. Sub ejus nomine editi sunt sermones varii primum Venetiis* 1508., *& postea emendatius* 1586. *Veronæ. Horum non paucos ex Basilio, Hilario, & aliis posterioribus Auctoribus transcriptos esse notant Sixtus Senensis, Molanus, Bellarminus, & alii. Præter hos, & Baronius in notis ad Martyrologium consuli poterit.* Non omnes igitur sermones D. Zenoni præripit Miræus, sed eos tantum, qui apud alios reperiuntur, præsertim cum adstipu-
letur

(q) Cap. 8.

letur Baronio, qui demptis quibusdam, reliquorum sermonum S. Zenonem fatetur Auctorem. Fallitur etiam Labbeus in numero sermonum, quos nonaginta recenset. Sunt autem quatuor, & centum. Quæ contra affert de sermonibus S. Basilii, & Hilarii, & his supra. (r) Item de styli diversitate. De sermonibus contra Arianos nihil addendum his, quæ supra diximus. Suam tamen sententiam de sermonibus S. Zenonis non videtur tulisse Labbeus. Initio enim Baronium consulendum monet; tum Joannis Mariæ judicium refert in expurgatorio indice, cujus hæc verba sunt. *Joannes vero Maria in expurgatorio indice nihil videtur velle affirmare. Cæterum, inquit, his pro assertione sermonum S. Zenonis obstantibus non magnis conjecturis, nonnullos non esse illius existimat Baronius, præsertim quibus Ariana hæresis confutatur. Multas rationes, & optimas conjectu-*

ras

(r) Cap. 3. Cap. 6. Cap. 7.

ras ad id probandum se habere profitetur Mihi tamen Baronjo assentiri videtur Joannes Maria, cum aperte dicat conjecturas contra sermones S. Zenonis non esse magni ponderis. *His pro assertione sermonum S. Zenonis obstantibus non magnis conjecturis*. Quod demum ad Perettum, & Bagattam spectat, utrumque omnes sermones nomine S. Zenonis inscriptos eidem tribuisse videtur affirmare Labbeus. *Ut oleum operamque apud idoneos judices perdidisse videatur Raphael Bagatta, & Baptista Perettus, qui adversus Sixti Senensis doctissimam censuram eos, saltem omnes, Zenoni Veronensi Episcopo sub Gallieno Martyrjum passo vindicare voluerunt*. Ut constet quid Bagatta, & Perettus circa eosdem sermones affirmare voluerint, eorum verba ex præfatione superjus allegata excribemus. *Quod autem tres sive quatuor sermones in bis repertantur, quos S. Zenoni aliqui putant adscribi non posse; utpe, qui inscribitur*

de

de præcepto Attende tibi ; Sermo de Evangelio secundum Lucam de triplici tentationum specie. Sermo de livore, & invidia, & sermo de jejunio, qui inter S. Basilii homilias græce scripti reperiuntur, quamvis argumenta non desint, quibus probare liceret, eos quoque sermones ad S. Zenonem nostrum pertinere, cum etiam plurimos summo studio, & gravissimis laboribus in Græcia multo ante S. Basiljum prædicando ad Christum converterct ; tamen ea in re contentiosi esse nolumus. Ad id vero quod Auctor Bibliotheca Sanctæ scribit, nempe septem sermones iu Psalmos, quos enumeravit, esse descriptos ex S. Hilarii commentariis, dicimus illum quoad numerum errasse. Sermones enim in Psalmum 79. & in Psalmum 100. in commentariis S. Hilarii non reperiuntur. Quoad reliquos quinque, cum duo sermones de Psalmo 130 in his sermonibus legantur, secundus vero sit certis quibusdam vocabulis, & iisdem fere sententiis si-
milis

milis priori , qui quidem prior in commentariis S. Hilarii non reperitur, cum etiam , secundum scilicet , dicimus a S. Zenone more suo fuisse aliqua ratione repetitum , & propterea ad illum pertinere ; sed in commentariis S. Hilarii ab aliquo fuisse insertum, quemadmodum videmus inter Opera Hyeronymi , Augustini , & aliquorum SS. PP. conciones , & libellos non ignobilium Auctorum irrepsisse . An vero reliqui quatuor eadem ratione fuerint in iisdem commentariis inserti, aliorum sit judicium . Si ergo aliorum judicio stare non renuunt , & de his de quibus dubitatur sermonibus nolunt esse contentiosi : non ea igitur Bagattæ, & Peretti mens est , ut probent omnes sermones S. Zenoni esse tribuendos.

CAPUT X.

De Dupinio , & Combefio .

Dupinus more suo temere admo-

admodum de D. Zeoone in hac ſermonum controverſia judicat. At nihil habet, quod ab aliis noo mutuetur. Nam quod circa errores Arii ſermone quinto de nativitate a Baronio accepit, jam ſupra capite ſeptimo evidenter apparet ipſius Baronii teſtimonio, etiam ante S. Zenonem, eoque magis ante Arium, errores ipſius Arii fuiſſe damnatos. Sermones qui apud SS. Baſilium, & Hilarium reperiuntur, ut ipſe Dupinus ex Sixto Senenſi, & Bellarmino notat, reliquis ſermonibus S. Zenonis nihil obeſſe diximus capite tertio. Errorem annorum in ſermone de continentia cum Baronio corrigendum agnovimus capite quarto. Ita de Combeſio dicendum, cum & ipſe nihil afferat, de quo ſupra actum non ſit. Videndum remanet an alter S. Zeno vere extiterit, cujus opus Sermones, de quibus controverſia eſt eſſe poſſint.

CA-

Unus est S. Zeno Veronæ Episcopus.

DUos fuisse Zenones, & ipse Baronius credidit, ut videre est in adnotationibus ad Martyrologium Romanum tertia Maii, ubi agens de S. Juvenale Narniense Episcopo, Veronensem Ecclesiam in exemplum adducit, quę duos Zenones habuerit, ut & in Narniensi Cathedra duos Juvenales sedisse probabile reddat. In notis autem ejusdem Martyrologii duodecima Aprilis de Martyrio S. Zenonis agens palinodiam canit. *Ex quo autem, ut accepimus, non accipit Veronensis Ecclesia duos Zenones a priori nostra sententia haud inviti recedimus* Hoc animadvertit Tillemontius: non tamen animadvertit Ughellus, nec Papebrochius, qui Baronium citant pro assertione duorum Zenonum. Sola namque S Ambrosii allata epistola duos admittere Zenones,

vel priorem tempore Gallieni, de medio tollere, ut Dupinus, & alii contra historiam, & traditionem Veronensis Ecclesiæ contendunt, arduum sane est. Baronius enim, qui S. Ambrosii Epistolam viderat, ejusque auctoritate litem componi de sermonibus S. Zenonis posse putarat, cum audivit Veronensem Ecclesiam unum tantum recipere Zenonem, ab opinione duorum Zenonum recessit. Verba autem S. Ambrosii, hæc sunt. (*f*) *Tu autem* (ad Siagrium Episcopum Veronensem scribit) *sine alicujus fratris consilio hoc judicium tibi solus judicandum putaris, in quo tamen ante judicium præjudicium feceris, ut puellam Zenonis S. Memoriæ judicio probatam, ejusque sanctificatam benedictione, post tot annos sine auctore criminationis, sine accusatore, sine professore delationis in periculum reatus deducendam arbitrarere*. Nihil aliud de Zenone subditur in tota hac Epistola, neque

(*f*) *Lib. 6. Cap. 46.*

que in sequenti ad eumdem Siagrium Veronensem Episcopum. Quibus in verbis, ut patet, S. Ambrosius Zenonem Episcopum non dicit, ut Tillemontius affirmat, quamvis ex probata, ac benedictione sanctificata Indicia (si benedictio pro solemni consecratione intelligatur, quod aliorum judicio relinquo) Episcopum fuisse Zenonem conjicere liceat. At illud certum est, a S. Ambrosio hunc Zenonem, nec Veronensem dici, neque Siagrii decessorem. Itaque ex iisdem S. Ambrosii verbis error manifestus apparet Ughelli (1), Papebrochii, (2) Labbei, Combefii, qui Siagrium successorem Zenonis ponunt auctoritate S. Ambrosii male percepta, ut in verbis supra relatis constat. Nam ex eadem Epistola, si bene inspiciatur, contrarium potius videtur intelligendum. Tunc enim ille Zeno, quem S. Ambrosius nominat, Veronensis Episcopus putari

(1) *Tom. 5. Ital. Sac. de Epis. Veron.*
(2) *In actis SS. Aprilis duod. die cap. 1. n. 2.*

tari posset, si Indicia virgo a Zenone probata, & benedictione sanctificata fuisset Veronensis ejusdem Zenonis subdita. Indiciam vero non fuisse Veronensem apertissimis conjecturis evincitur ex eadem Epistola D. Ambrosii. Primo namque S. Ambrosius Siagrium arguit, quod sine præcedenti inquisitione Indiciam virginem inspectioni subiecerit *Tu autem sine alterius fratris consilio hoc judicium tibi solus judicandum putaris*. Si Veronensis fuisset Indicia, consilio minime indiguisset, cum sibi nota foret tanquam subdita: si ergo ita eum reprehendit. Hoc facit, eo quod Indicia non erat subdita Episcopo Veronensi; quod magis constat ex illis verbis. *Tibi soli judicandam putaris*. Non enim hoc potest intelligi de asciscendis sibi in judicio Sacerdotibus Veronensibus, qui judicandi potestatem non habebat, quæ penes Siagrium tota erat in Diœcesi Veronensi, sed de aliis Episcopis. Nam pluribus in locis degit

git indicia, ut inferius videbimus. Si autem sibi subditam judicasset Siagrius, quem alium in judicando collegam ei fuisset opus adhibere? Num de imperitia notare Siagrium Ambrosius voluit, quasi assessore indigeret? Doctissimus fuit Siagrius, ut Ughellus testatur. Dicendum est itaque, quod licet Veronæ commissum stuprum diceretur, tameo virgo, ut putabatur stuprata, Veronensis non erat, & ea de causa ipsius Episcopum esse consulendum, ut de Indicia ejusque moribus haberetur notitia. Ex quo etiam coniicitur, neque Mediolanensem fuisse Indiciam, cum ipse S. Ambrosius ab aliis notitiam de ea quæsierit. *Præsertim cum hoc judicium nostrum cum fratribus, & Consacerdotibus nostris participatum processerit.* Episcopos autem fuisse eos, a quibus consilium exquisierit, ipse met dicit in fine Epistolæ. *Die ipso, qui dictus erat cognitioni, subtraxerunt se Episcoporum conventui.* Quod autem

rem subdit de benedictione, & probatione Zenonis, si Veronæ probata, & sanctificata fuisset Indicia, certe hoc non reticuisset Ambrosius; quare videtur hanc Siagrio præbuisse externam notitiam ad culpatæ Virginis defensionem. Hoc vero tantum dicit Indiciam Veronæ fuisse tempore suspecti partus, & opinati stupri. *Hic verò cum editus partus, & expositus, vel necatus (dū invidiæ magis quam probationi consulitur) dissipatus sit per aures universorum, strangulata est libertas calumniarum. Si peperit nempe Veronæ fuit. Visebatur frequenter a virginibus, & mulieribus in honore semper erat. Visebatur a Sacerdotibus propter pudicitiæ reverentiam, & gravitatis speculum. Quomodo ergo potuit occulere crimen, quod se vel specie sui proderet? Quomodo texit uterum? Quomodo parturiens vocem repressit? Sed hoc non patitur dolor.* Cum vero altius repetit de conversatione Indiciæ, non Veronenses adhibet testes

teſtes Ambroſius, ſed ſororem ſuam, ibidem affirmans Indiciam Romæ habitaſſe. *Habitaſſe eam Romæ in domo noſtra nobis abſentibus, nulli eam ſe virorum familiaritati dediſſe.* Aliam adhibet teſtem, quam filiam vocat, forte quia Mediolanenſis erat, ideoque ſibi ſubdita. *Paternā quoque filiam noſtram interrogavi.* Diū autem Romæ fuiſſe putandum eſt, parvi enim temporis mora ad vitæ mores diſcernendos ſatis eſſe non poterat. Et hanc Romæ moram ante Epiſcopatum S. Ambroſii feciſſe conicitur ex eo, quod ipſe dicat *nobis aſentibus*. Si enim ſui Epiſcopatus tempore Romæ fuiſſet. Indicia, ſuperfluum videretur ipſū ſuam hanc abſentiam indicaſſe. Ut vero totam Indicię vitam haberet inſpectam, ab ejus nutrice teſtimonium quærit. *Nutricem quoque liberæ conditionis interrogavimus, cui & ſtatus haud quaquam degener ſervitio obnoxius libertatem vera fatendi daret, & fides, atque ætas ad veri-*

veritatem adstipularetur, & officium nutricis ad cognitionem secreti. Cum itaque S. Ambrosius non Veronensibus testibus vitæ, & conversationis Indiciæ probet innocentiam, utique dicendum est, eam Veronensem non fuisse. Perperam enim exteros testes induxisset Ambrosius, quibus noti esse non poterant Indiciæ mores. Si vero Indicia Veronensis non erat, neque qui eam benedictione Deo sacraverat Zeno a S. Ambrosio laudatus Veronensis putandus est: eique S. Zenonis Episcopi Veronensis sermones adscribendi non sunt.

Quare Godefridus in Vita S. Ambrosii lib. 9 cap. 8. hanc Indiciam nulla ratione adductus, vel auctoritate Veronensem dixit. Cautius Tillemontius egit, qui eam Veronensem asserere non est ausus. Carthaginensem forte potius dicendam puto: Nam cum Ambrosii Testimonio eam Romæ domi suæ fuisse constet, & Paulinus Ambrosii Vitæ

Scri-

Scriptor alias duas Virgines simul cum sorore ejusdem Ambrosii Virginitatem coluisse dicat, quas inter Indiciam fuisse optime conicit Baronius in Vita Ambrosii. *Aliae item Virgines se illi junxerunt, inter quas fuit Indicia*. Harum vero alteram, dum Paulinus scriberet, Carthagine confectam aetate degere ipsemet testatur: eam Carthaginensem putare, minime quidem a veritate alienum videri potest. Haec sunt Paulini verba. *Postea vero cum adolevisset*, *& esset* (Ambrosius) *in Urbe Roma constitutus cum Matre Vidua*, *& Sorore*, *quae Virginitatem jam fuerat professa comite alia Virgine*, *cujus Virginis soror Candida*, *& ipsa ejusdem professionis*, *quae nunc Carthagine degit jam anus*. Fateor tamen ex verbis allatis, non satis constare, an Candida, vel ejus soror Carthagine fuisse dicatur: at cum sorores eas fuisse affirmet Paulinus, communem amborum patriam putare tutius videtur. Neque

ab

ab hac me removet opinione, quod Indicia sororem matrimonio junctam Veronæ habuerit, cum & tertiam sororem habere potuerit, & inter exteros non raro matrimonia jungantur: neque illud quod Ambrosius addit, scilicet Indiciam Romæ ipso absente domi suæ fuisse. *Habitasse eam Romæ in domo nostra nobis absentibus*. Absentiam eamque suam indicasse Ambrosium ea ratione putandum est, ne videatur Indicia propter Ambrosii præsentiam virtutem, castitatemque coluisse: non vero credendum est dum adhuc adolescens Romæ fuit Ambrosius in ejus domo, eo etiam præsente non habitasse: cum Paulini testimonio constet alias Virgines eo tempore cum Marcellina Ambrosii sorore fuisse.

Graviori etiam errore labuntur Dupinus, & Tillemontius, qui penitus divinando Zenonem tempore Gallieni extitisse negant. Id namque certum redditur ex Veronensi

histo-

historia, & traditione non modo, sed ex veteri MS. quod refert Mabillonius suis in Analectis, in quo S. Zeno Episcopus Veronensis ponitur octavo loco, quod, & omnes affirmant. Octavus autem Episcopus Veronensis temporibus S. Ambrosii aptari minime potest; Ughellus enim, qui secundum Zenonem inter Veronenses Episcopos numerat, decimo octavo loco illum locat, nulla tamen auctoritate subnixus, nisi Ambrosii, ex qua hoc affirmari non posse demonstravimus; & Baronii, qui a sua sententia descivit. Erravit namque Papebrochius, qui successionem undecim primorum Episcoporum Veronensium incertam existimavit, cum ea ex MS. Mabillonii certa probetur. Unus itaque est S. Zeno octavus Veronensis Episcopus, qui circa Gallieni tempora illam regebat Ecclesiam.

CAPUT XII.

Nulli alio sermones, de quibus agitur, quam S. Zenoni sunt adscribendi.

CUm itaque tot seculis, ut supra demonstratum est (u) laudatos sermones S. Zenonis nomine inscriptos, eidem D. Præsuli Exteri, & Veronenses adscripserint, non video cur sint aliis recentioribus, quorum ignorantur nomina tribuendi, demptis his quos supra recensuimus: (x) potissimum vero, cum ea, quæ temporibus D. Zenonis minime congruere videbantur sublata fuerint; neque styli diversitas obstet. (y) His ergo Sermonibus S. Zenonis nomen inscribendum, eosdemque pro D. Zenonis genuino partu habendos esse quis neget? Miror equidem tam facile a Dupino Joannem Nesteutam, seu Jejunatorem fuisse scriptores inter Ecclesiasticos recensitum, ipsique aliqua attributa ope-

(u) Cap. 2. (x) Cap. 3 (y) Cap. 4. 5. & 7.

opera veteribus prorsus incognita. (quam levibus vero adductus Dupinus fuerit rationibus ostendemus) (z) Tillemontium quoque miror aliosque potissimum heterodoxos S. Crysostomo homilias detrahere, ut huic Joanni adscribant, quem ipsi levis tincturæ hominem fatentur. S. Zenoni autem se tam prebeant infensos, ut ea solum referant, quę ad suos illi sermones detrahendos facere videantur. Tam vero multa prætereant, ut supra vidimus de Dupino, et Tillemontio tractantes, quę ipsum S. Zenonem horum sermonum Auctorem demonstrant. Ab iis itaque tanquam ab iniquis judicibus, malisque rerum estimatoribus caveamus, qui sententiam suam, vel non inspecta, vel occultata veritate temere proferunt, tantaque fiducia, quasi e tripode oracula, & responsa divinitus darent. Potiori itaque veritatis jure eorum cavillationes negligamus. Quo namque pacto fides

(z) *Vide in fine notationes in Dupinum.*

fides illis habenda est, qui negant subdole veritatem, eamque impudentissime aspernantur? Missos itaque faciamus eos, qui nobis contraria sentiunt, & S. Zenonem Auctorem fuisse termonum, de quibus egimus, fateamur.



DE

DE MARTYRIO
S. ZENONIS
EPISCOPI VERONENSIS
LIBER SECUNDUS
CAPUT I.

Probatur S. Zenonis Martyrium ex veteribus Veronensis Ecclesiæ Monumentis.



Xtat Veronæ in Monasterio S. Zenonis in veteri MS. rythmica quædam de Civitate Veronensi narratio, cujus partem tam præviam operibus S. Zenonis Veronæ in lucem editis, quam in Bibliotheca PP. videre quisque potest, & in ea S. Zeno Martyris titulo decoratur. *Octavus Pastor Confessor Zeno Martyr inclitus* Hanc narrationem clarissimus vir Ludovicus

cus Antonius Muratori suo in celeberrimo Opere de scriptoribus rerum (a) Italiæ elucubratam putat anno 790. integramque refert ex Mabillonio (b), qui illam ex Laubiensi authographo excripsit: eamque dicit a Ratherio Veronensi Episcopo ibi fuisse appositam imperante Pipino Caroli Magni Filio anno, ut Muratorius putat, 970. Philippus quoque Ferrarius Ordinis Servorum in suo Cathalogo Sanctorum Italiæ duodecima Aprilis ex Officio antiquo S. Zenonis partem Hymni refert, in quo etiam S Zeno Martyr dicitur

Martyr Excelsi fuit, & Sacerdos
Gentes effrenas penetrans marinas.
Inde Veronam Deus hunc ad Urbem
Mittere curat.
Qua Deo multum populum lucratus
Instruit verbis, solidavit actis.
Pro Deo tandem patiendo mortem
Vivit in ævum.

Inte-

(a) *Tom. 2. p. 2.* (b) *Tom. 8 Analect. edit. Paris an. 1675. pag. 375.*

Integer extat inter Opera D. Zenonis Veronæ impressa cujus initium *Præsulis Sancti*. Hæc quoque Ferrarjus ad vitam S. Zenonis adnotat. *Etsi quo genere Martyrii S. Zeno occubuerit ignoratur: illum tamen Martyrem esse dubitari non debet; cum eum S. Gregorius Papa libro tertio capite decimo nono Dialogorum Martyrem vocet; & Ecclesia Veronensis illum semper uti Martyrem coluerit. Accedit, quod majus est, auctoritas Martyrologii Romani, ut plures Scriptores ommittamus de S. Zenone Martyre verba facientes, in quibus Paulus Diaconus libro 18. de gestis Romanorum in Mauritio.* Martyrem quoque fuisse S. Zenonem ex lectionibus, quæ in ejusdem Officio antiquitus legebantur Perettus, & Bagatta testantur in compendio vitæ S. Zenonis, quod in Bibliotheca PP. ad Opera ejusdem habetur appositum: idemque confirmat Joseph Dondori Ordinis Cappuccinorum,(c)

(c) *Pietà di Pistoja p. 2. vita di S. Zeno*

qui eas lectiones vidit tam in lectionario Ecclesiæ Pistoriensis (quod jam periit) quam Veronensis. Hujus Viri diligentiæ multa nostræ Civitatis antiqua monumenta debemus, quę solerti cura quæsita publici juris fecit. Observat etiam eximius hic Auctor tria Festa de S. Zenone Veronæ celebrari. Solemnius Festum Ordinationis 6. Id: Decembris, quo nullam de Martyrio S. Zenonis Veronæ mentionem fieri dicit. Martyrii prid. Id. Aprilis. Translationis 12 Kal. Junii. Quod Festum Veronæ unice celebratur: Festum vero Ordinationis, & Martyrii Pistorii quoque colitur. Constat itaque antiquitus Veronæ S. Zenonem habitum fuisse Martyrem. Perpetuaque, atque continua traditione hoc titulo decoratum testatur etiam Card. Valerius Episcopus Veronensis in Epistola nuncupatoria Operum S. Zenonis ad Sixtum V. P. M. Ea vero quæ contra hanc Veronensium

(e) *Pietà di Pistoja p. 2. Vita di S. Zeno.*

sium traditionem obiiciuntur diluemus inferius Cap. 6.

CAPUT II.

Monumenta Ecclesiæ Pistoriensis S. Zenonem Martyrem demonstrant.

CAthedralis Ecclæsia Pistoriensis, quæ prius S. Martinum Episcopum Titularem venerabatur, qua de causa S. Zenonem Patronum mutato Titulo colendum susceperit, coniici potius potest, quam demonstrari. Extat apud Joseph Dondori (*d*) quędam notitia, qua innuitur post miraculum Athesis, qui suis aquis ad valvas Ecclesiæ S. Zenonis Veronæ substitit, neque intus effluxit, cępisse Pistorienses hunc S. Præsulem venerari: & procedente tempore in Patronum electo Ecclesiam Cathedralem ipsius nominis titulo decorasse. Perantiquam vero fuisse

(*d*) *Pietà di Pistoja p. 1. della Chiesa Cattedrale.*

fuisse hanc tituli mutationem in Ecclesia Pistoriensi ex Martyrologio, & Kalendario dignoscitur, quæ in vetusto codice MS. Archivii Capituli ejusdem Cathedralis habentur simul cum libro canonicæ vitæ jussu Ludovici Pii Imperatoris edito in Conventu Episcoporum Aquisgrani habito anno 816., ut initio ejusdem libri legitur (Baronius tamen hunc Conventum ponit anno 817.) Hoc in kalendario de S. Zenone Martyre fit mentio tanquam hujus Ecclesiæ Patrono , ut inferius videbimus . Quemadmodum , & in alio MS. quod inscribitur *Ordo de Divinis Officiis secundum Pistoriensis Ecclesiæ consuetudinem* , cujus vetustatem licet conicere ex titulo de reconciliatione pœnitentium ab Episcopo publice facienda feria quinta in Cœna Domini . In eo autem 6. Id. Decembris hæc de Festo S. Zenonis leguntur . *In Festo S. Zenonis Patroni nostri nostra Ecclesia devotius, & accuratius quam in aliis Festivitatibus*

natibus solemnizat. Pistoriensem vero Ecclesiam S. Zenonem tanquam Martyrem antiquis temporibus veneratam esse ex iisdem MS. constat. Nam in prædicto Kalendario MS. 12. Kal. Maii, quo die S. Zenonis natalitia celebrabantur, hæc habentur. *Depositio S. Zenonis Patroni nostri Veronensis Martyris*. Sexto tamen Idus Decembris sic habetur in eodem Kalendario. *Natale S. Zenonis Patroni nostri*. In alio MS. cujus supra mentionem fecimus, quod inscriptum est. *Ordo de Divinis Officiis secundum Pistoriensis Ecclesiæ consuetudinem*. Sexto Idus Decembris ad Laudes, & in Vesperis adnotatur Hymnus *Præsulis Sancti* cujus supra partem retulimus (*e*), in quo Martyrium S. Zenonis commemoratur. Totum vero Officium est de Confessore Pontifice. At in Festo Mensis Aprilis antiphonæ ad Laudes de Martyribus tempore Paschali notantur, scilicet *Sancti tui Domine*.

(*e*) Cap. 1.

mine. Ad Benedictus antiphona *Acceptam*, quæ est propria S. Zenonis, vel *Lux perpetua*, quæ est de Martyribus Ad primam antiphona. *In Cœlestibus regniis*, quæ pariter est de communi Martyrum tempore Paschali. In Vesperis antiphona *Sancti tui Domine* de communi Martyrum tempore Paschali. In aliis Antiphonis, & Responsoriis, quæ ex historia S. Zenonis desumuntur, neque integræ ponuntur, forsitanMartyrium Sancti hujus Præsulis recolitur. Cum vero antiquum Officium non viderim, hoc affirmare non ausim. Extat in eodem Archivio aliud MS. de Divinis Officiis Ecclesiæ Pistoriensis recentius eo de quo superius. In hoc enim disponitur Ordo Officii pro Festo S. Francisci; in illo autem Sanctorum antiquiorũ Officia tantum ordinantur, & mea quidem sententia ad decimum sæculum conscriptum est. Hoc itaque recentius MS. Officium solummodo notat pro Festivitate S. Zenonis mense

se Decembris. De Martyrio tantum ad Vesperas, & Laudes meminit; ubi indicat Hymnum *Præsulis Sancti*, in quo S. Zenonis Martyrium commemoratur (*f*): reliquum vero Officium, & Missa de Confessore Pontifice est. Hoc namque Festo Ordinatio S. Zenonis celebratur. In alio MS. in eodem Archivio pariter asservato, cujus titulus est. *Liber Hymnorum*, & *Kalend. Ecclesiæ Pistoriensis*, hæc habentur. *Sexto idus Decembris S. Zenonis Episcopi.* Mense vero Aprilis nihil de S. Zenone. In supradicto Martyrologio MS ejusdem Archivii, quod ut ex Sanctis recensitis conicitur ad decimum seculum conscriptum est, sexto Idus Decembris ita legitur. *Eodem die Natale S. Zenonis Episcopi, & Confessoris*. Duodecimo vero Kal. Maii nihil habetur in textu de Festo S. Zenonis. In margine tamen diverso atramento, & longe recentiori charactere. *Item eodem die De-*

post

(*f*) *Vid. in Cap.* 1.

positio S. Zenonis Episcopi, & ⁊c

Patroni nostri : ubi cifra significat *Confessoris*. At rasa videtur litera ubi cifra est, & ut puto M., quæ *Martyris* dicebat, quia locus angustus totum verbum *Confessoris* scribi minime patiebatur. Cifram appositam dixerim ab aliquo qui S. Zenonem Confessorem putabat.

Idem observare licet in alio Martyrologio MS. sæculo decimo quod Pistorii extat in publica Bibliotheca almæ domus Sapientiæ in quo sic legitur. Pridie idus Aprilis.
& Confessoris
Eodem die S. Zenonis Episcopi, qui
inter procellas persecutionis Veronensem
Valeriani, &
Urbem mirabiliter rexit, & tempore Gal-
lieni Imperatorum, & turba pa =
ganorum ad fidem Verba & *Confes-*
convertit : tamen foris adiecta sunt
ejus depositio cele- eodem modo, quo
bratur Pistorii XII. hic vides, diverso
Kal. Maii. Et e- charactere, & a-
jus tra-

jus solemnis Festi- vitas VI. id De- cembris, ut ibi di- citur tramento, sicuti & illa *Valeriani & Galieni* Post nomen Galieni rasum est aliquid tanto spatio, quantum apte capit hæc verba, *Martyrio coronatus est*, quorum loco hæc eodem diverso charactere sunt scripta *Imperatorum, & turba pa* = reliqua vero eodem charactere in margine, ut hic excriptum vides. Quod autem rasa sint verba *Martyrio coronatus est*, tum ex spatio abraso, tum ex eo quod verbum *Confessoris* superadditum sit, evidenter patet.

Hic vero error irrepsit, quia solemnior festivitas S. Zenonis VI. idus Decembris Veronæ agebatur, & Pistorii nunc quoque agitur; qui dies Ordinationis est, & Officium legitur de Confessore Pontifice præsertim Veronæ, ubi, ut observat Dondori (g), de Martyrio S. Zenonis nulla fit mentio. Pistorii vero, ut su-

pra

(g) *Loc. cit. cap. 1.*

pra observavimus, in Hymno *Praesulis Sancti* commemorabatur Martyrium S. Zenonis, & nunc quoque in Oratione, & Lectionibus secundi Nocturni. At hanc correctionem fecisse crediderim aliquem Officiorum Ecclesiae Pistoriensis ignarum, cujus ignoratio ex eo cognoscitur, quod verba addita. *Et tempore Valeriani & Gallieni Imperatorum, & turba Paganorum ad Fidem convertit*, cum superioribus minime cohaereant. Qua enim ratione bis in anno idem Festum celebrandum sit in eadem Ecclesia, utique non constat. Diversum ergo esse debet Festum mensis Aprilis a Festo mensis Decembris; nempe hoc Ordinationis, illud Natalis; neque tantum ritu solemniori vel minus solemni distingui debent. Quare perperam adnotavit. *Ejus solemnis Festivitas VI. idus Decembris &c.* Hic error ex MS. irrepsit in aliqua Martyrologia typis edita, ut videre est in publica, & amplissima Biblio-

theca

theca Eminentissimi Cardinalis Fabroni sumptibus Pistorii constructa, in qua asservatur Martyrologium Florentiæ editum opera Francisci de Bonaccursiis anno 986. In quo de S. Zenone sic. *Pridie idus Aprilis = Item S. Zenonis Veronensis Episcopi, & Confessoris, qui tribus annis Valeriani, & Gallieni fide clarissimus, sanctitate conspicuus Christi Fidem genti suæ ferventissime prædicavit, & magnam turbam paganorum ad Fidem Christi convertit. Tamen Festivitas ejus celebratur sexto Idus Decembris.* Mense autem Decembris ita in eodem Martyrologio. *VI Idus Decembris apud Veronam S. Zenonis ejusdem urbis Episcopi, & Confessoris totius sanctitatis viri.* Ubi nihil de Festo Ordinationis, in quo satis aperte liquet Ordinationis, & Depositionis, seu Martyrii Festa confundi, quæ optime in Martyrologio Romano, & aliis distinguntur. Licet igitur in veteribus monumentis hujus Ecclesiæ Pistoriensis confusio

fusio reperiatur in Officio S. Zenonis de ritu Martyris, & Confessoris, tamen evidenter constat, semper illum tamquam Martyrem fuisse habitum; ita ut continuata traditio de Martyrio S. Zenonis evidentissime demonstretur, quæ nostris etiam temporibus perseverat.

CAPUT III.

Externis auctoritatibus probatur Martyrium S. Zenonis.

SAnctus Gregorius Magnus libro tertio Dialogorum capite 19 miraculum narrans fluvii Athesis S. Zenonem Martyrem dicit. *Apud Veronensem Urbem fluvius Athesis excrescens ad B Zenonis Martyris atq. Pontificis Ecclesiam venit: cujus Ecclesiæ dum essent januæ apertæ, aqua in eam minime intravit.* Paulus etiam Diaconus de gestis Longobardorum libro tertio capite 23 Martyrem, & ipse affirmat, de miraculo Athe-

sis agens. *Destructa sunt itinera, dissipatæ sunt viæ, tantumque Athesis fluvius tunc excrevit, ut circa Basilicam B. Zenonis Martyris, quæ extra Veronensis Urbis muros sita est, usque ad superiores fenestras aqua pertingeret: licet B Gregorius post Papa scripserit in eamdem Basilicam aquam minime introisse*. Manuscriptum Modoetiense, ut Muratorius notat (*b*) ad illud verbum Martyris addit & *Confessoris*. Rabanus, quem refert Papebrochius, de S. Zenone hæc habet *Eadem die Civitate Veronæ, Passio S. Zenonis Martyris*. Die vero octava Decembris *In Civitate Veronæ Natale S. Zenonis Martyris*. Rabanus autem scripsit imperante Ludovico Pio. Notkerus quoque pridie Idus Aprilis, & VI Idus Decembris S. Zenonem Martyrem dicit. Ecclesia quoque Frisingensis tanquã Episcopum, & Martyrem S Zenonem colit, ut idem Papebrochius

af

(*b*) *Rer. Ital. T.* 1 *pag.* 447.

affirmat (*i*). Beda item in Martyrologio pridie Idus Aprilis. *Apud Veronensem Civitatem Passio S. Zenonis Martyris, de quo B. Gregorius in libro Dialogorum refert*. VI. Idus Decembris. *In Civitate Verona Natale S. Zenonis Martyris*. Usuardus & ipse in Martyrologio pridie Idus Aprilis. *Eodem die S. Zenonis Episcopi, qui inter procellas persecutionis Veronensem Ecclesiam mirabiliter rexit, ac tempore Gallieni Martyrio coronatus est*. Nota hic verba Usuardi, quæ eadem sunt, ac verba Martyrologii MS. quod hic Pistorii in Bibliotheca almæ Domus Sapientiæ asservatur, de quo diximus capite secundo, ubi de ipsius MS. correctione, seu potius depravatione egimus, quod sententiam nostram confirmat, deleta scilicet fuisse in eodem MS. verba illa *Martyrio coronatus est*. Vandelbertus in suo Martyrologio metrico VI. Idus Decembris sic cecinit. (*r*) Has

i) *In actis SS. Mens Aprilis die 12 cap. 2. n. 3.*
(*k*) *Apud Dacherium T. 5. Spicilegii*.

Hæc quoque Zenon habet conjuncto, Martyr honore

Item Petrus Galesinus in notis pridie Idus Aprilis hæc refert. *S Zenonis Episcopi, & Martyris, ut ex S. Gregorii testimoniis, atque ex omni Martyrologio constat, idque pluribus ostenditur in libro, qui de SS Episcopis Veronensibus nuper in lucem editus est. Hoc ipso die Martyrium: 6. Idus Decembris Ordinatio: 12 Kalendas Junii translatio Veronæ celebratur. Ejus vita a Coronato Notario conscripta Lobiis extat. Tu præterea lege Surium.* Constantius Felicius in suo Kalendario pridie Idus Aprilis vernacula lingua sic habet, quod nos latine reddimus. *Zenon Veronæ Episcopus Martyr sub Gallieno Imperatore.* Et 6. Idus Decembris. *Zenon Veronensis Episcopus Miraculis admodum Clarus tempore Gallieni Imperatoris floruit, cujus filiam a Dæmone liberaverat.* Caute igitur legendus De Atte, qui prid. Idus Aprilis in suis Disceptationibus in Mar-

tyro-

tyrologium Romanum adducit Felicium, & Galefinum, utpote qui S. Zenonem Confefforem non Martyrem nuncupaverint: quare timendum eft, ne & in aliis Auctoribus afferendis fallatur, ficuti in his fallitur. Falfum eft enim, quod dicit. *Item Vuitford, Bellinus, Galefinus, & Felicius omnes uno ore buccinando S. Zenonem Epifcopum, & Confefforem*. Quod alienum effe a veritate, ex nuper allatis Galefini, & Felicii verbis licet agnofcere.

CAPUT IV.

Romani Martyrologii auctoritas Martyris nomen S. Zenoni decernit.

HI omnes, quos fupra recenfuimus, ante Romanum Martyrologium a Summo Pontifice Gregorio XIII. emendatum de Martyrio S. Zenonis teftantur. Eifque idem Martyrologium confentit, in quo Feftum Martyrii a Fefto Ordinatio-

nationis S. Zenonis optime diftinguitur. Pridie nanque Idus Aprilis ita de Martyrio S. Zenonis. *Veronæ Paffio S. Zenonis Epifcopi, qui inter procellas perfecutionis eam Ecclefiam mira conftantia gubernavit, & Gallieni tempore Martyrio coronatus eft.* Sexto Idus Decembris. *Veronæ Ordinatio S. Zenonis Epifcopi*. Martyrologii hujus auctoritas apud æquos judices fatis effe deberet. Neminem fiquidem fugit Romanam Ecclefiam Caput, & Magiftram ceterarum maxima ufam femper effe folertia in inquirendis Martyrum actis; iifdemque a rudium hominum, & hereticorum erroribus vindicandis Qua plane folertia femper licet Romana Ecclefia ufa fit; in Martyrologio tamen emendando exactiorem preftitit curam, ut in brevi eidem Martyrologio appofito ipfemet teftatur Gregorius: nempe ipfum Martyrologium Romanum, *nonnullis in locis librariorum, & Typographorum negligentia mendofum per viros*

vos eruditos ad fidem historiæ, quæ rerum gestarum, personarum, locorum, temporum varietate continetur, adhibitis etiam codicibus vetustioribus, atque emendatioribus correctum fuisse. Quod autem aliqui veteris Romani Martyrologii auctoritate S. Zenonem non Martyrem, sed Confessorem fuisse conentur asserere, eos errare in reiicendis contrariis obiectionibus demonstrabimus (1). Et sane mirum est quosdam, qui inter Catholicos connumerari volunt, contra Romanum Martyrologium tam leviter effutire; ita ut ipsum nullius apud se esse auctoritatis ostendant.

CAPUT V.

Quam fidem mereatur Vita S. Zenonis a Coronato quodã Notario conscripta, in qua S. Zeno Confessor dicitur.

Is quæ obiiciuntur respondendum in presens. Et primum de quo-

(1) *Cap* 7.

quodam Coronato Notario agendum, qui S. Zenonis vitam, rudi stylo describens de ipsius morte hęc habet. *Dei voluntate quando placuit in pace receptus est*. Ita apud Ughellum. (*m*) De hoc Coronato meminerunt atiam PP. Congregationis S. Mauri in Operibus S. Hilarii in admonitione ad Psalmum 126. cujus commentarium de vita S. Zenonis initio Operum ejusdem S. Episcopi in Bibliotheca S. Remigii servari dicunt hoc inscriptum titulo. *Sermo Venerabilis Coronati Notarii de vita S. Zenonis Episcopi, & Confessoris*. In quo sermone prædicatur *Zeno a matris utero santificatus*. Et de ejus morte sic. *Non multo post in pace receptus est*. Opusculum hoc ex codice ædino Abbatiæ S. Salvatoris Montis Amiati totidem excripsit verbis Ughellus, & in eo nihil penitus habet de sanctificatione S. Zenonis in utero matris: & ipsa

[*m*] *Tom 5. Ital sac. d. Veronen. Ep. n. 8. in v. S. Zen.*

ipsa verba de illius obitu variant, ut apud Ughellum videre est loco supracitato, ubi sic legitur. *Dei voluntate quando placuit in pace receptus est*. In codice S. Remigii. *Non multo post in pace receptus est*. Illa quoque 10 duobus his codicibus diversitas notanda est. Nam in codice Remensi legitur S. Zenonem fuisse ordinatum Episcopum Veronensium, de qua Ordinatione in codice Abbatiæ S. Salvatoris Montis Amiati apud Ughellum nulla fit mentio. Vita quoque S Zenonis, quæ a Coronato conscripta dicitur, quam Uhgellus refert, ab ea discrepat, quæ apud Papebrochium legitur (*n*). Quare Tillemontius nullius auctoritatis hanc Coronati elucubrationem putat, quod certius redditur ex diversitate, quam in prædictis duobus MS. adootavimus. Non multum itaque Conbefio fidendum qui Codices MS. de Vita S. Zenonis a Coronato descripta non abs-

(*n*) *Tom.* 2. *Mens. Aprilis die* 12.

absimiles esse dicit; nam & inferius videbimus, eum in referendis auctoribus non satis tutum. Hanc eamdem Coronati elucubrationem Tillemontius scriptam putat post translationem Corporis S. Zenonis, quæ ad annum 805 tempore Pipini Regis facta fuit. Certum vero illud est hunc Coronatum Notarium non eadem qua S. Zeno ętate vixisse: narrat enim miraculum Athesis, quod S. Gregorii Magni temporibus contigisse trecentis, & amplius annis a S Zenone certum est. Hujus itaque MS. incerta fides est, neque tot antiquis, & certis monumentis, quæ supra retulimus, præferenda. Quin potius ut dubiam reiiciendam esse, quisquis intelligit.

CA-

CAPUT VI.

Explicatur Panvinius, qui libro quarto antiq Veron. dicit, Ecclesiam Veronensem antiquitus S Zenonem non coluisse uti Martyrem: & Aloysium Lippomanum primum fuisse, qui Officium S Zenonis tanquam Pontificis, Martyris ordinaverit.

PAnvinii Veronensis auctoritatem Dupinus, Tillemontius, & alii contra S Zenonis Martyrium sentientes plurimum laudant, quam hic ex Ughello suscepimus explicandam. *Verum quoniam (ut opinor) de Martyrii genere non constaret, Ecclesia Veronensis ab initio usque ad nostra saecula anniversariam de eo tamquam de Pontifice Confessore commemorationem fecit. Primus Aloysius Lippomanus Veronensis Episcopus testimoniis, quae supra retuli adductus, nostro tempore ejus solemnem memoriam tamquam Pontificis Martyris in Eccle-*

sia

sia Veronensi fieri instituit. Idem asserere Cardinalem Valerium in libro de Præsulibus Veronensibus folio 15. testatur de Aste. At Cardinalis Valerius in dedicatoria Operum S. Zenonis Sixto V. nuncupata S. Zenonem Martyrem dicit, & in eodem libro SS. Episcoporum Veronensium, ut patet ex Petro Galesino, quem supra retulimus (*o*), idem affirmat. Ipse etiam Panvinius S. Zenonem Martyrem probat, licet in ea sententia fuerit, ut putaverit Ecclesiam Veronensem Officium S. Zenonis tanquam Confessoris Pontificis antiquitus celebrasse. Hoc ex Panvinii verbis Dupinus, & Tillemontius non observarunt, sed id solum, quod suæ ipsorum sententiæ favet, opinatam scilicet quoad titulum Confessoris traditionem Veronensis Ecclesiæ, ab ea fide desciscentes, quæ si desit, nutat omnis historiæ veritas. Hæc tamen quæstio inspecta MS. veritate facilè dissolvitur. Nam ex Vero-

(*o*) *Cap.* 3.

Veronensis, nec non Pistoriensis Ecclesiæ monumentis supra relatis (*p*) ex iisque potissimum, quæ Pistoriensem Ecclesiam a Veronensi mutuatam esse credendum est, liquidò constat in lectionibus, in Hymno, & in Antiphonis Martyrium S. Zenonis commemorari. Verum quidem est reliquum Officium Festorum S. Zenonis ex communi Confessorum Pontificum ordinatum fuisse: & ita patet confundi ritum de Martyre, & Confessore in Officio S. Zenonis, ea forte de causa, quia cum solemnis festivitas, tam apud Veronenses, quam apud Pistorienses de S. Zenone VI. Idus Decembris, qui dies Ordinationis est, celebraretur, unum tantum officium duabus festivitatibus rudis antiquitas accomodavit; ita ut memoria Martyrii S. Zenonis unicè servaretur in lectionibus, Hymno, Antiphonis, & forsitan in Oratione, quæ in nostro etiam officio immutata non videtur in præsens

(*p*) Cap. 1. Cap. 2.

ſens, cum multam præſeferat antiquitatem. Hoc igitur præſtitiſſe Lippomanus dicendus eſt: ſuſtuliſſe ſcilicet hanc Officii confuſionem, & relicto ritu Confeſſoris Pontificis pro die Feſto Ordinationis, ritum totius Officii de Pontifice Martyre pro Feſto Natalitio S. Zenonis prid. Idus Aprilis deſtinaſſe. Illud autem certum eſt ante Lippomanum Feſtum Ordinationis VI. Idus Decembris ſolemnius celebrari ſolitum Veronæ: poſt Lippomanum vero ſolemniorem Feſtivitatem die Natalis, ſeu Martyrii ibidem celebrari his quoque noſtris temporibus prid. Idus Aprilis conſuevitſe; & hoc præceptum fuiſſe a Lippomano putaverim, ut Martyrium S. Zenonis celebriori memoria ageretur. Lippomanum namque primum fuiſſe qui memoriam Martyrii S. Zenonis inſtituerit, nullo pacto dici poteſt, cum id veteribus omnibus monumentis adverſetur Non ergo primus Martyrii celebritatem inſtituit Lippomanus

nus, sed admixta discrevit Officia, & Confessoris Officium Ordinationi, Martyris Natali S. Zenonis addixit.

CAPUT VII.

De Martyrologio Usuardi a Molano correcto, & de Martyrologio Romano antiquo, & de aliis Martyrologiis.

MOlanus in adnotationibus ad Martyrologium Usuardi pridie Idus Aprilis, ubi de S. Zenone, hæc verba Usuardi sustulit. *Ac tempore Gallieni Martyrio coronatus est*. Cujus correctionis rationem his verbis reddit. *De Zenone sustuli Usuardi verba, ac tempore Gallieni Martyrio coronatus est. Honorari eum ut confessorem constat ex Romano Martyrologio, & Officio Mediolanensis Ecclesiæ, die octava Decembris, & aliunde; extatque Lobii narratio Venerabilis Coronati Christianissimi Notarii*

de

de vita S. Zenonis Episcopi, & Confessoris. Gregorius interim tertio Dialogorum cap 19 bis eum Martyrem nominare maluit, quam Confessorem, eo quod inter procellas persecutionis multa viriliter pertulerit; qua eadem causa Juvenalem quoque alibi Martyrem nominat. De narratione Coronati Notarii jam dictum est (*q*). De Officio Mediolanensis Ecclesiæ nihil est quod dicamus: die namque octava Decembris celebratur Festum Ordinationis S. Zenonis, uti Confessoris Pontificis, non modo Mediolani, sed & Veronæ, & Pistorii, & Piiis. Ita & de Cathedra S. Petri tum Romana, tum Antiochena Festum celebratur absque ulla mentione Martyrii. In Missali tamen Ambrosiano jussu Friderici Cardinalis Borromei Archiepiscopi Mediolanensis edito, octava die Decembris Festum Conceptionis B MARIÆ Virginis habetur, cum commemoratione S. Zenonis, & in Ora

(*q*) *Cap.* 5.

Orationibus S. Zeno Martyr, & Pontifex dicitur. Quod autem, ut Tillemontius affirmat in Missali Ambrosiano anni 1560 nulla fiat commemoratio de Martyrio, mirum non est, cum & Veronæ, ut supra [r] ex Dondonio notavimus, de Martyrio S. Zenonis in Festo Ordinationis ejus altum silentium. Nunc de Martyrologio Romano dicendum est. Quæstio autem non est de Martyrologio Romano emendato, in quo S. Zeno Martyris titulo decoratur, sed de Martyrologio Romano antiquo, ut Combefius putat, qui Molani errorem non animadvertit, cum illum vel Molanus post editum Usuardi Martyrologium agnoverit, ipse enim fatetur in epistola ad lectorem ante Usuardi Martyrologium, se pro Romano Martyrologio, usum fuisse Martyrologio Bellini de Padua, neque ullum alium Martyrologium Romanum vidisse *Extant* [ait ipse] *alia*

Roma

(r) Cap. 1.

Romanæ Ecclesiæ Martyrologia, quæ non vidi. Cum vero Martyrologium Romanum tempore Baronii editum vidisset, notationes suas in Usuardum correxit, ac Martyrologio Romano accomodavit; sed morte præventus edere non potuit. Ita testatur Baronius in prolegomenis de Martyrologio Romano ante suas notationes capite nono. *Prætererunt enim Molanum quamplurima antiqua MS. Romani Martyrologii exemplaria, ex quibus quodnam, qualeve esset germanum ipsum Romanum Martyrologium intelligere certius potuisset: Tolerabilis quidem, & venia dignus error, cum ipse tam longe positus, ea nescierit; quæ illi, qui Romæ agunt, vix magno labore, pervigili diligentia, & summa sunt industria consecuti. Gavisus vero non mediocriter fui, cum nuper opportunè admodum accincto jam ad secundam editionem Typographo conjecturam suspicionemque hanc meam ex litteris Reverendissimi Domini Henrici Gravii Theologi Lo-*

vantiensis minime vacuam , aut inanem fuisse cognovi . Scribit is enim ad me Reverendissimum Dominum Molanum accepto jam recens edito Romano Martyrologio Romano notationes suas, quas in Usuardum jam pridiem scripserat probe recognitas auctasque eidem Martyrologio attemperasse , atque accomodasse ; sed & prematura morte subtracto, minus facere licuisse. Hec Baronius . Illud quoque est observandum , ipsum scilicet Molanum in Opusculo de Martyrologiis affirmare , Ecclesiam Romanam uti solitam Martyrologio Usuardi aucto, in quo S. Zeno tempore Gallieni Martyrio coronatus dicitur . Martyrologium ergo Romanum , quod idem est ex ipsius sententia , ac Martyrologium auctum Usuardi S. Zenonem Martyrem esse confirmat. Martyrologium vero Bellini , quod vidit Molanus S. Zenonem Confessorem dicit VI. Idus Decembris, eo scilicet die , quo Festum Ordinationis celebratur. Prid. autem Idus Apri-

Aprilis nullatenus de S. Zenone ipse meminit. Quare mirandum non est ipsum Bellinum Confessorem putasse S. Zenonem eo die, quo ipsius memoria celebratur officio Confessorum. Id enim, & in hac Diœcesi Pistoriensi fit, ubi S. Zeno ut Martyr colitur usque in præsentem diem: attamen VI Idus Decembris in kalendario singulis annis notatur titulo Confessoris, ad indicandum scilicet ritum, quo ipsius Festum celebratur, licèt in Oratione, & Lectionibus secundi nocturni Martyrii ipsius memoria recolatur. Octava Decembris. *Ordinatio S. Zenonis Episcopi, & Confessoris, Patroni, & Ecclesiæ Cathedralis Titularis*. Duodecima vero Aprilis. *S. Zenonis Episcopi, & Martyris* (*f*). Idem etiam notandum est in edicto hoc anno 1732. ab Illustrissimo, & Reverendissimo Domino Domino Columbino Bassi Episcopo nostro Pistoriensi, & Pratensi promulgato,

circa

(*f*) *Kalend. Pistorien.*

circa translationem quorumdam Festorum, ubi Festum Immaculatæ Conceptionis B. M. V. transfertur, eo quod occurrat cum Festo Ordinationis S. Zenonis, quo in loco S. Zeno titulo Confessoris nominatur. *Officium Conceptionis B. M. V. duplex secundæ Classis recitandum die octava Decembris, quæ dies solemnissima nobis est ob Festum Ordinationis S. Zenonis Episcopi, & Confessoris, Patroni, & Ecclesiæ Cathedralis Titularis duplex primæ Classis.* Quod etiam dicendum est de Martyrologio MS. de quo supra (1), in eo enim octava die Decembris S. Zeno Episcopus, & Confessor dicitur. Quin, & ipsum Martyrologium Romanum correctum eadem die Ordinationis S. Zenonis non dicit Martyrem; hæc enim habet. *Veronæ Ordinatio S. Zenonis Episcopi.* Cui vetusta Kalendaria Ecclesiæ Pistoriensis supra recensita conveniunt. In eo namque, quod primo loco posu-

(1) *Cap.* 2.

posuimus VI. Idus Decembris legitur. *Natale S Zenonis Patroni nostri*, licet in eodem Kalendario 12. Kalen. Maji S. Zeno Martyrii titulo illustretur. In alio MS. relato *VI. Idus Decembris S. Zenonis Episcopi*. Itaque si in aliis etiam Martyrologiis VI. Idus Decembris S. Zeno Confessor legatur, hoc ea ratione factum fuisse dicendum est, quia eadem die S. Zenonis Festum ritu Confessorum celebratur. Quod cum esset præ aliis Festis celeberrimum, ab eodem Auctores Martyrologiorum Confessoris titulum desumebant: ut etiam Felicius in suo Kalendario servavit. Nam prid. Id. Aprilis cum S. Zenonem Martyrem dixisset; VI. Idus Decembris Episcopum solummodo nominavit. Non est igitur cur S. Zenoni Martirii palmâ detrahamus, licet in aliquibus Martirologiis S. Zeno unice nuncupetur.

CAPUT VIII.

Ea expenduntur, quæ contra S. Gregorii Auctoritatem aliqui Auctores Dupinus præsertim, & Tillemontius obiciunt.

Sancti Gregorii auctoritatem, (t) elevare conantur Dupinus, & Tillemontius nimiæ credulitatis ipsum insimulantes, additque Tillemontius S. Gregorium contra veritatem historię Martyris titulum alus largitum esse. At hos calumniarum rivulos e fontibus hæreticorum recentiores hi derivarunt. Quâta vero temeritate S Gregorium levitatis arguant, ex eo patet, quod ipse Sanctissimus Pontifex Augustino Cantauriensi Archiepiscopo de cultu alicui tanquam Martyri exhibendo, ita præcepit, dum eidem Augustino S. Sixti Martyris Reliquias indulsit (u). *Fecimus quod petisti*

(t) *Secul* 6 *T.* 4. *de S Greg. loc. cit.*
(u) *Epistolarum lib.* 2. *Ind.* 7.

tisti, quatenus populus, qui in loco quodam S. Sixti Martyris corpus dixerunt venerari, quod tue fraternitati, nec verum, nec veraciter Sanctum videtur, certa sanctissimi, & probatissimi Martyris beneficia suscipiens, colere incerta non debeat. Mihi tamen videtur, quia si corpus, quod a populo cujusdam Martyris esse creditur, nullis ille miraculis coruscat, & neque aliqui de antiquioribus existunt, qui se a parentibus passionem ejus audisse fateantur, ita reliquiae quas petisti seorsum condendae sunt, ut locus, in quo praefatum corpus jacet modis omnibus obstruatur, nec permittatur populus certum deserere, & incertum venerari. Hæc ne censenda credulitas est, quæ ad Martyris titulum alicui tribuendum, populi rumore contempto, vel miracula exigit, vel probatam antiquorum traditionem? Num quod S. Gregorius aliis præscripsit in Martyris cultu adhibendo, ipsum non præstitisse credendum est? Quid habent Recentiores

tiores hi, quod in tribuendo S. Zenoni Martyris titulo S. Gregorium erroris redarguant? Coronati Notarii narrationem? Incerti Auctoris apocriphum opusculum, nulla dignū fide, ut ipsimet fatentur, & superius probavimus? (x) Ecclesiæ Veronensis contraria traditionem? Manifestum Panvinii errorem, ut ex antiquis constat monumentis. (y) Romani veteris Martyrologii auctoritatem? Imprudentem Molani lapsum, qui pro Romano, Bellini Martyrologium adhibuit (z) Hæc ne sunt argumenta, quibus S. Gregorio fidem habeodam non esse demonstrent? Cujus auctoritas, & ipsius Veronensis Ecclesiæ, & hujus Pistoriensis traditioni, ac vetustioribus MS. consonat. (a) Dicent fortasse in laudato S. Gregorii responso, non de solo Martyrii titulo agi, sed de cultu dubiis S. Martyris Reliquiis tribuendo: neque in dubium verti

(x) Cap. 5 (y) Cap. 6. (z) Cap 7. (a) Cap. 1. 2.

verti an D. Zeno sanctitatis laureola dignus sit, sed id solum Confessor ne tantum, an simul etiam Martyr habendus sit. At ex eo quod S. Pontifex tam prudens, & cautus fuit in dubiæ Reliquię cultu permittendo, num tam levis esse debuerat, ut Zenonem Martyrem primus diceret, quem si, Martyr non fuisset, universa Verona tanquam Confessorem veneraretur. Gaudeat itaque S. Zeno gloriosi sui Martyrii se tantum habere Patronum, & assertorem, qui tanto usus consilio est, tanta prudentia antequam Sanctos cultu Martyris dignaretur, neque tam cæco impetu acutis suis calamis tanti Pontificis auctoritatem hi Recentiores proscindant. Cur ea tantum afferunt, sine ullo delectu, quę ita facile incerta, & falsa probantur contra S. Gregorii probatam fidem? Cur hæc, quæ in hujus libelli tractatione digesta sunt, videre neglexerunt, quorum plura apud Baronium, & alios quos laudavimus,

mus Auctores videre potuissent? A calumniis itaque abstineant, neque Bedam, aut alios culpent, si forte S. Gregorii auctoritate ducti, S. Zenonem Martyrem dixerint. Nonne Verona Urbs est Italiæ præclara, cujus S. Patronum facile agnoscere poterat Gregorius summus Pontifex, & ipse Italus Romanus, in rebus Italiæ versatissimus, tum propter res Italiæ gestas, tum propter Romani Pontificatus administrationem? De Paulo etiam Diacono, qui S. Zenonem Martyrem dicit quid dubitant? Qua ratione putant ipsum auctoritate S. Gregorii ductum id affirmasse? Cum ille Patria Aquilejensis, ac Desideri Longobardorum Regis, a secretis Veronensem Urbem a Papia non longe admodum sitam apprime calluerit. Num ignorare potuit, quo cultu Patronum suum Verona coleret universa? Hec pro S. Gregorii auctoritate, qui lib. 3. Dialogorum cap 19. S. Zenonem Martyrem asserit, dicta sufficiant.

ciant. De eo vero, quod Tillemontius temere admodum affirmat, scilicet S. Gregorium contra veritatem historiæ, alios Sanctos Martyres nominasse, seorsim agendum est.

CAPUT IX.

Quam leviter Dupinus, & Tillemontius, S Zenonem non Martyrem, sed Confessorem jactitent.

CUm itaque ea everterimus, quæ contra S. Zenonis Martyrium obiiciuntur, admiratione quidem digna videtur, Dupini, Tillemontii, ac quorumdam Recentiorum securitas, qui antiquitate contempta novis semper opinionibus præcipites assentiuntur. Hoc vero ut evidenter agnoscas, hic ex Gallico sermone in latinum, ipsorum effata exhibemus. (*b*) *Communis opinio est* (ait Dupinus) *quemdam fuisse Zenonem* *Veronæ*

(*b*) *Dupin Bibliot Eccl. t. 1. par. 1. Trium prim. sæcul.*

Veronæ Episcopum, qui sub Imperio Gallieni, Martyrium tulerit. Et ipsi sermones quidam tribuuntur a Guarino editi Venet., & Veronæ prælo excusi anno 1508. & 1586., qui postea in Bibliotheca PP. fuere inserti. At hujus Auctoris, quem prorsus antiquitas ignoravit opera rejiciuntur. Et in dubium vertitur, an hujus nominis Episcopus Veronæ fuerit, qui sub Gallieni Imperio Martyr obierit. Ad hoc probandum, nihil aliud affert, quam S. Ambrosii Epistolam ad Syagrium scriptam (*c*) in qua dicit de Zenone quodam mentionem fieri, falso tamen Syagri decessore. Affert & Molani correctionem, ac Panvinii opinionem de traditione Ecclesiæ Veronensis de quibus supra egimus [*d*]. Quam vero turpiter labatur negando S. Zenonem tempore Gallieni Veronæ Episcopum, manifesto patet ex Mabillonii MS. supra relato (*e*), qui in Veronen-

tium

(*c*) *Lib. 1. cap. 11.* (*d*) *Lib. 2. cap. 6. 7.* (*e*) *Lib. 2. cap. 1.*

sium Episcoporum albo, octavo scribit loco Zenonem. Octavus autem Episcopus Veronæ, nonnisi temporibus Gallieni convenit. Tillemontius quoque (*f*) adductas rationes, quas supra rejecimus, tanti facit, ut nullo alio pacto hanc solvi quæstionem posse putet, quam si S. Zenonem, tempore Gallieni non vixisse credamus. *Ratio facilior ab his omnibus difficultatibus se extricandi est, bona fide nos agnoscere, nullum nos habere argumentum S. Zenonem tempore Gallieni fuisse*. Missalis Mediolanensis meminit anno 1560 editi, ubi ritu Confessoris Festum S. Zenonis habetur. At observare debuerat, ipsum Festum Ordinationis esse, non Martyrii, in quo etiam Veronæ nulla de Martyrio fit mentio (*g*). Auctoritate Coronati Notarii Confessorem S. Zenonem probat. *Unica historia* (ait ipse) *quam de hoc Sancto habemus, quæ post Sanctum* Gre-

(*f*) *Tom. 4. mon. Eccles. de Persecut. Valeriani nota 5.* (*g*) *Lib. 2. cap. 7.*

Gregorium ante nonum sæculum scripta dicitur, ipsum in pace quievisse dicit, nihilque pro Fide eum tulisse narrat. Eam historiam postea improbat, cum in ea S. Zenonem Gallieni tempore vixisse dicitur. *Utcumque sit hæc vita a quodam Coronato Notario composita tot erroribus abundat, ut nullius auctoritatis habenda sit*. Alia omittimus, de quibus supra egimus. Constat autem ex his, quam temere spretis antiquioribus Auctoribus, & monumentis, viam veritatis obtrudant incertas tantummodo afferentes, falsasque rationes. Quo enim pacto quis fidem iis adhibeat, quæ incerto, & nullius auctoritatis scriptore afferuntur? Eaque spernat, quæ ipsum Romanum Martyrologium, Beda, Paulus Diaconus, aliique clarissimi Auctores testantur, quorum opera ubique diffusa justa reprehensione non caruissent, si aliquis in eis error irrepsisset? At Recentiores hi, qui se præ omnibus veteribus sape-

re

re falsò putant, & pro libito auctoritates easdem recipiunt, & respuunt, nimia facilitate antiquos carpunt Auctores, a quorum sententia recedere, in his præsertim, quæ ad veterem historiam pertinent, nisi de apertissimo arguantur errore, non satis tutum, quin a periculo non longe procul esse crediderim.

CAPUT X.

Examinatur reliqua quæ Papebrochius refert Pridie Idus Aprilis, quibus S. Zeno Confessor asseritur.

PLura apud Papebrochium leguntur, de quibus supra opportunè tractavimus. De Bellino enim, & Molano egimus cap. 7 item de Ecclesiæ Veronensis traditione cap. 6. De aliis quæ restant hic dicemus, ut omnia quæ novimus, discutiamus. Non proinde mirum videri debet, quod in Ecclesia Ambrosiana, & in Missali ejusdem Ecclesiæ

anni

anni 1522 & 1560., ficuti & in Breviario S. Zeno Confessor dicatur, cum in eadem Ecclesia solum Festum Ordinationis S. Zenonis agatur, quod de Confessore Pontifice celebratur, tam in Ecclesia Veronensi, quam Pistoriensi, in qua, ut observavimus (*b*) ad hæc usque tempora idem Festum sub titulo Confessoris Pontificis notatur in Kalendario ad ritum indicandum. Nunc autem ipsa Ambrosiana Ecclesia, ut videre est in Missali prædicto anni 1692. S. Zenonem Martyrem colit pridie Idus Decembris: id autem non leve est argumentum ad confirmandam Martyrii S. Zenonis veritatem: Cum ipsa Ecclesia Ambrosiana suis in ritibus observandis adeo religiosa, ita antiqua Missalia correxerit, quod utique non fecisset, nisi certo sibi constitisset S. Zenonem Martyrio coronatum. Si vero S. Zenonem in Martyrologiis aliquibus, & Missalibus, Confessorem, non Martyrem legimus,

(*b*) Cap. 7.

legimus, eo quod Ordinationis ejus Festum celebraretur, facile & in diplomate Ludovici Pii, S. Zeno Confessor dici potuit, eo quod ejus princeps Festum, scilicet Ordinationis solemniùs Veronæ celebrabatur, & vix è sæculo homines Festum ipsius Martyrii noverant celebrari. Hoc vero probabilius redditur, quia antiquitus in Quadragesima nullum Festum Sanctorum celebrabatur, ut ex Concilii Toletani canone anno 656. habiti colligitur [i]. *Nihil de Sanctorum solemnitatibus, sicut ex antiquitate regulari cautum est, convenit celebrari*. Et hujusmodi Canoni concordat MS. hujus Cathedralis Ecclesiæ Pistoriensis, ex eoque hujus nostræ Ecclesiæ antiquitas comprobatur. De Festo namque Martyrii S. Zenonis Mense Aprilis sic habet. *Si Festum B. Zenonis occurrat in aliquo die Quadragesimæ, vel in Die Resurrectionis, vel sequenti die Lunæ, vel Martis, eo anno nihil de*

(i) *Apud Martene tom. 5. pag. 63.*

de eo facimus. Si autem occurrat die Mercurii, vel in aliquo sequenti ipsius Paschalis Hebdommadæ, vel ipso die Octavæ Resurrectionis, tum sola Oratio fit de eo cum sua Antiphona (*k*). Qua de causa puto, quod in alio MS. Kalendario, de quo etiam supra, Festum S. Zenonis in hac Ecclesia Pistoriensi assignatum fuerit 12. Kalendas Maii, ne scilicet ita frequenter, vel in Quadragesima, vel in solemnitate Pascali occurreret, & impediretur. Cum itaque Festum Martyrii S. Zenonis pridie Idus, sæpe vel Quadragesima, vel Paschalibus solemniis omitteretur, vel tantum de eo commemoratio fieret, notio ejus vel nulla, vel ita occulta erat, ut potius quam Martyr Confessor ob solemniorem ipsius Ordinationis Festivitatem a Laicis potissimum diceretur. Quoad reliquias autem S. Zenonis Confessoris, quæ extra Civitatem Veronæ vene-

(*k*) *Ordo Offic. Ecclesiæ Pistorien. tit. de Deposit. S. Zenon. cap. 2.*

venerantur, dico plures fuisse S. Zenones Confessores, ut ex Martyrologiis constat, neque eas esse S. Zenonis Veronensis, illa excepta, quam a Valterio Germano Episcopo Veronensi anno 1038. Ulmam translatam dixit Hermannus contractus (*l*). Quapropter sapienter admodum Papebrochius, eo quod non omnia de Martyrio S. Zenonis monumenta comperta habuerit, a sua voluit abstinere sententia. *Nos omnia judicio prudentiorum virorum permittimus. Sufficiat ostendisse quod de S Zenone scriptum reperimus*. Hæc ille.

CAPUT XI.

Quæ de S Zenonis Martyrio superjus digesta sunt brevi colliguntur epiloge.

Ecclesiæ Veronensis, sicuti etiam Insignis hujus Cathedralis Ecclesiæ

(*l*) *Ughel. t. 5 Ital. sac. de Episc. Veron.*

fiæ Piftorienfis, continuata traditio, Martyrem S. Zenonem demonftrat. Quamvis enim in Feftis S. Zenonis celebrandis, ritus, & Martyris, & Confefforis admixtus fuerit, femper tamen Martyrii meminerunt hæ duę Ecclefiæ, quæ S. Zenonem Patronum fuum venerantur, & colunt. Hæc traditio S. Gregorii auctoritate probata ad annum 595, pofterioribus quoque fæculis celeberrimorum Auctorum teftimonio, ac monumentis vetuftiffimis confirmatur: Confirmatur in primis teftimonio Venerabilis Bedæ, qui circa annum 731. confirmatur teftimonio Pauli Diaconi, qui poft elapfum annum 774. Confirmatur teftimonio Vvandelberti, qui anno 855. vel circiter floruerunt. Rithmica quoque narratio, de qua fupra [*m*], quæ ut Muratorius putat circa annum 790. elucubrata fuit, & a Ratherio Veronenfi Epifcopo in Laubienfi Cœnobio anno 970. collocata

S.

[*m*] *Cap.* 1.

S. Zenonem Martyrem esse confirmat. Martyrologium in Pistoriensi Bibliotheca piæ Domus Sapientiæ, licet depravatum, sæculo undecimo elaborate S. Zenoni Martyris nomen attribuit. Alia insuper, quæ Pistorii extant MS. Kalendarium, videlicet, & Ordo Divini Officii Cathedralis hujus Ecclesiæ posterioribus sæculis eidem D. Præsuli Martyris cultum impertiunt. Quibus Galesinus, & Felicius Martyrologio Romano non adhuc emendato a Gregorio XIII. minime refragantur. Hic namque scripsit anno 1556. ille vero anno 1578. Martyrologium denique Romanum anno 1584. emendatum, omnem sustulit dubitandi locum, & Martyrem S. Zenonem definivit: ita ut non sit opus De Afie correctionem admittere, qui Martyrologium Romanum correctum, non agnito Molani errore, ita legendum voluit. *Hæc adeo implexa controversia in præsentiarum eliminetur, interposito saniorum placito,*

 adin-

adinstar Molani enancietur . Veronæ S. Zenonis Episcopi , qui inter procellas persecutionis eam Ecclesiam rexit , & multa passus vitam finivit. Si vero in aliquibus Martyrologiis S. Zeno Confessor tantum dicatur, hoc vel 6. Idus Decembris notatur, quando ordinationis Festum de Confessore Pontifice celebratur, vel pridie Idus Aprilis appositum invenitur imperitia nonnullorum, qui Ordinationis, & Martyrii Festa non plane callentes a solemniori Ordinationis Festo Confessoris titulum mutuati , eumdem quoque Martyrii Festo tribuerunt.



DIS-

DISSERTATIO
DE MARTYRII TITULO
a
S. GREGORIO MAGNO
S. JUVENALI
EPISCOPO NARNIENSI TRIBUTO

§. 1.



Odefridus Henschenius, & Daniel Papebrochius Societatis Jesu Præsbiteri in celebri, ac grandi opere, tanto ipsorum studio, ac labore collecto, quo Sanctorum acta sinceræ historiæ restituere conantur, de S. Juvenali Confessore Fossani in Pedemontio agentes quinto Nonas Maii (*a*), cum in ea sint opinione

(*a*) *Cap.* 10. *in fine num.* 95.

nione unum tantum fuisse S. Juvenalem Narniensem Episcopum, quem ex Martyrologio Romano, & aliis non Martyrem, sed Confessorem agnoscunt, S. Gregorium Magnum, qui Libro 4. Dialog. cap. 12., & Homilia 37. in Evangelia S. Juvenalem Martyrem appellat, liberaliius usum fuisse putant hoc titulo Martyrii, non modò cum idem S. Pontifex de S. Juvenale, sed & de S. Zenone Episcopo Veronensi, & de S. Herculano Episcopo Perusino disserint ; *Nam si illos Gregorii auctoritas movet, considerare debent, hunc, ubi agit de S. Cassio ad S. Juvenalis Martyris sepulchrum ex more orante, non posse intelligi, nisi de Urbis ipsius Patrono, qui idem S. Probo Episcopo Reatino apparuit, quemadmodum hujus nepos itidem Probus dictus narrare consuevit ipsimet Gregorio. Hunc vero censemus more suo liberalius usum titulo Martyrii in compellando S. Juvenale, quem aliàs constabat in pace defunctum, cum idem*
cum

eum fecisse viderimus in SS. Herculano, & Zenone. Hæc apud ipsos scriptores de S. Gregorio. Nos itaque de S Zenone tractantes, cum hanc S. Gregorii liberalitatem in eo Martyre appellando minimè agnoverimus; primò discutiendum suscepimus, an ita cum S. Herculano liberaliter egerit, ut eodem modo cum S. Juvenale egisse dicendus sit.

§. 2.

De Sancto Herculano Episcopo Perusino tractant iidem Auctores Henschenius scilicet, & Papebrochius Kalendis Martii, quem citra omne dubium Martyrem dicunt. Tantum verò abest, ut contra auctoritatem S. Gregorii sentiant, quin illam maximè amplectantur, & præ omnibus certa esse putent, quæ de S. Herculano ex aliis MS. afferunt, ut ex iis constat, quæ de eodem S. Gregorio testantur. *Est dictus Herculanus sub Totila Gothorum Rege occisus*

occisus : de quo illa ferè solùm certa sunt , quæ infra a S. Gregorio conscripta . Alia quæ passim circumferuntur acta , ita circumstantiis rerum , & personarum adiunctis dissident , & mentem in diversa trahunt , ut quibus potius scriptis assentiamur non facile videamus . Nulla ergo liberalitas S. Gregorii in appellando Martyre S. Herculano, qui omnium consensu scriptorum Martyr obiit; summoque jure omnes S. Gregorio deferant , cum ea scripserit, quæ fuis de S. Herculano temporibus contigère .S. enim Herculanus sub Totila anno Christi 546. Martyrio coronatus est. S. Gregorius anno 590. renuntiatus est Pontifex 44. [b] scilicet annis a S. Herculani Martyrio; quare dicendum est Martyrium ejusdem S. Episcopi , adulto jam ætate Gregorio , contigisse.

§. 3.

[b] *Spondanus* .

§. 3.

Quod vero spectat ad S. Juvenalis Martyrium ejusque vitæ acta, illud in primis cum ipsismet Henschenio, & Papebrochio est observandum, non ita sincera esse ea, quæ ex pluribus MS. ipsi retulere; de iis enim ita ipsi judicant (c). *Parum quidem sincera, & variè interpolata putamus*; & in notis ad ipsa acta lit. K *Porro vix dubitamus, quin totum hoc principium vitæ, ut & nonnulla alia hinc inde notanda præsertim in fine adjuncta sint post plura sæcula, quam hæc acta primum scripta fuere*. Profectò quidem multo tempore post mortem S. Juvenalis credendum est, e variis veterum monumentorum laciniis ejusdē Sancti acta, quæ in præsenti habentur, fuisse consarcinata, & historiam utriusque Juvenalis fuisse confusam, idque additis aliis, quæ ab his scriptoribus notantur, ut inferius patebit

(c) *De S. Juvenale Episc. Narniensi n. 84.*

bit. Cum ergo interpolata, & confusa sint acta S. Juvenalis, cui ergo fidendum magis? Actis minus sinceris, an Divo Gregorio? Hic Martyrem dicit S. Juvenalem, neque a Martyrologio Romano dissentit: licet namque quinto Nonas Maii S Juvenalis Narniensis Confessor legatur in Martyrologio; tamen Nonis Maii alius ibidem legitur S. Juvenalis Martyr, qui utique ex his, quæ dicemus Narniensis habendus est. Duos namque Sanctos Juvenales Episcopos fuisse Narnienses multis potest demonstrari argumentis.

§. 4.

Demonstratur primò ex tabella officiorum duplicium Cathedralis ejusdem Civitatis, ubi officiū disponitur S. Iuvenalis secundi Episcopi, & Confessoris die septima Augusti, ut Iacobillus affirmat in vita eadem die septima Augusti. Tabellæ

verba

verba sunt hæc (*d*). *Septima Augusti S. Juvenalis secundi Episcopi, & Confessoris duplex cum Octava*. Huic tabellæ fidem habendam non esse putant laudati scriptores, cujus rei rationem his verbis reddunt. *Festum ei duplex cum octava celebrari indicat tabella officiorum duplicium Cathedralis Narniensis: Dicit illa quidem Festum hoc esse S. Juvenalis secundi Episcopi, & Confessoris: sed ex supposito, quod duo sint hujus nominis Episcopi, & primus eorum Martyr fuerit, quorum neutrum sustineri potest stante vitæ jam præmissæ auctoritate, quæ tamen (si est scripta jussu Maximi successoris) sola præcipuam fidem exigit*. Non enim credunt posse simul stare historiam vitæ S. Iuvenalis cum hujus tabellæ dispositione de festo S. Iuvenalis secundi: At cum superius ipsimet confusam, & interpolatam, & non sinceram ipsam historiam agnoverint, argumentum ab ea petitum infirmū satis

[*d*] *Henschen. & Paperbroch.*

ſatis eſſe videtur. Potius enim tabellæ enunciatio, quæ traditionem ſupponit antiquam, quam incerta, ac ſuſpectæ fidei MS. ſunt attendenda: non enim probant feſtum hujus tabellæ de novo inventum, vel additum: quapropter ſemper in Eccleſia Narnienſi hoc Feſtum celebratum eſſe, putandum eſt, niſi aliter demonſtretur, cum ipſa tabella antiquitatis prærogativa præſumptionem habeat veritatis.

§. 5.

ITem duo fuiſſe SS. Iuvenales evidenter apparet, eo quod duo ſint corpora, Narniç unum, Foſſani in Pedemontio alterum. Foſſanenſes verò aliunde habuiſſe corpus S. Iuvenalis, non autem Narnia, aſportatum, non ita facile affirmandum videtur. Quamvis enim hiſtoria tranſlationis Corporis S. Iuvenalis Foſſanum, ut optime obſervant Henſchenius, & Papebrochius, non

vero-

verosimilibus circumstantiis suspecta reddatur, actamen ut in vero fundata aliquid veritatis, ut ipsimet innuunt in ea est expiscandum (e). *Nego, me niti posse translationum historiis jam relatis, nisi quatenus ipsæ habere videntur aliquod in veritate fundamentum, ut ferè solent traditiones hystoricæ omnes in substantia plerumque veræ, in circumstantiis per ignorantem coniecturam additis sæpe nec verosimiles quidem*. Procul autem omni dubio nulla ratione cuiquam suaderi poterit, qui eamdem hystoriam prudenti animadversione consideraverit, Præsbiterum Tolosanum, qui Narniæ dicitur Canonicus, & furto Corpus sustulisse, ut Tolosam asportaret, dum in dictione Fossanensi decumberet, non revelato secreto obiisse, & ita Corpus S. Iuvenalis occultum remansisse. *Nam si Joannes ille* [ut verbis Henschenii, & Papebrochii loquar] *Narniensis* *Eccle-*

(e) *Tertia Maii de S. Juvenale Fossani in Pedemontis cap. 8. n. 64. cap. 9. n. 70.*

Ecclesiæ spoliator sacrilegus neminem Narniæ habuerit facti conscium, præter subsacristam, (cui silentium necessarium faciebat timor commeriti, certeque ferendi supplicii, si res innotesceret) si furti auctor nec in morte quidem suis famulis voluerit quidquam aliud indicare, quam quod in capsa haberentur ossa alicujus mortui, quæ una cum suis in alteram capsam reponendis vellet Tolosam transferri: si denique famuli illi prohibiti id facere miraculo equi resistentis, utramque capsam clam omnibus desoderint in Ecclesia S. Mariæ de Silice, & nemo quidem de S. Juvenale cogitaverit, antequam ejus indicium faceret dæmon: unde quæso dicit Auctor seriem rerum adeo occultè gestarum? Unde ut appellante Juvenalucium dæmone, nec aliud quidpium addente effringendum sibi pavimentum putaverint homines, ut istic sepultum quærerent, qui ejus nec nomen eatenus audierant, nec de sepultura quidem norant. Eo quoque minus credendum

dum est potuisse famulos Presbyteri Tolosani occultare miraculum confiteotis equi sub onere capsæ, io qua Corpus S. Iuvenalis clausum fuerat, præcipue in alio equo sarcinæ submittendo; Et eadem capsa sepelienda in Ecclesia S. Mariæ de Salice, cum ipsis opus fuerit pavimentum rumpere, ac terram defodere, quod utique sine consensu, & notitia Rectoris Ecclesiæ, & sioe iostrumentis facere mioimè poterant, quæ ab accolis commodata accepisse dicendum est. Illud itaque probabile multum videtur scilicet post mortem Presbyteri famulos suo domioo funera persolvisse io Ecclesia S. Mariæ de Salicæ; postmodum nudatis a caroe ossibus, vel alias condito aromatibus corpore, & in alia capsa, ut illis præceptum fuerat aptato, ut in Patriam sepeliendum portarent: tum propter miraculum equi in admirationem adducti, utpote ignari, ut dicitur, cujus essent ossa io capsa, quam ferebat æquus, repo-

repofita, ipfam capfam aperuiffe, & ex laterculo in ea cum Corpore S. Iuvenalis repofito, in quo ipfius Sancti nomen erat infcriptum, ejufdem S. Iuvenalis notitiam habuiffe, & ita ipforum iter manifeftum fuiffe iis, qui aderant fepulturæ ejufdem Corporis fub pavimento Ecclefiæ S. Mariæ de Salice, ibique latuiffe donec miraculis clarefceret: præcipue illo, quo Filia Regis Angliæ a dæmonis obfeffione liberata fuit. In hiftoria namque tranflationis Corporis S Iuvenalis Romanifium, quã Papebrochius refert, [*f*] legitur, quamdam filiam Regis Angliæ Catharinam nomine a demone obfeffam in Ecclefia S. Mariæ de Salice refoffa, & aperta capfa, in qua Offa S. Iuvenalis affervabantur, liberatam fuiffe, cujus miraculi gratia magna pecuniæ vis ab iis, qui obfeffam comitabantur oblata fuit Parocho ejufdem Ecclefiæ, ut S. Iuvenali Ecclefiam ædificandam curaret:

(*f*) *De S. Juvenale Feffani cap. 5 n. 59.*

ret: Tum Episcopi Taurinensis mandato Corpus ejusdem S. Iuvenalis in Ecclesiam Collegiatam Romanissii, translatum fuisse, & ibi instructam Ecclesiam, seu Cappellam S. Iuvenalis, ubi miraculis claruit [g]. Probatur etiam translatio Corporis S. Iuvenalis Narnia Romanissium antiquis picturis, de quibus idē Papebrochius agit, quæ ipsa historia Translationis vetustiores sunt. Hanc etenim post annum 1600. scriptam, Picturas autem anno 1445. in pariete idem Papebrochius expressa putat.

§. 6.

Ea verò quæ Papebrochius notat contra traditionem translationis Narnia tanti ponderis minime videntur, ut ipsam traditionem excludant. Quod namque filia Regis Angliæ, quæ ab obsessione dæmonis liberata fuit præ marittimo Anglis

(g) L. C. cap 3.

glis Romam petentibus leviore, iter terrestre minus commodum elegerit, sola nausea ejusdem puellæ in causa esse potuit. Romanisienses [b] autem Martyrologium Usuardi consuluisse, ut scirent, quo loco S. Iuvenalis Corpus fuerit advectum, nulla probabili coniectura potest affirmari, eo quod, ut supra observavimus, in ipsa capsæ aperitione post miraculum equi ab ipsis famulis ipsorumet iter manifestatum fuisse credendum sit; a qua notitia ortum habuit traditio de translatione Corporis Sancti Iuvenalis Narnia, & ita Usuardum consulere necesse non fuit. Neque Lucensium exemplum, quod Usuardum consulerint circa locum, quo S. Cassi; & Faustæ Corpora tumulata fuerint [i], argumento esse potest ita fecisse, & Romanisienses. Ex Affrica autem fuisse asportatum Corpus S. Iuvenalis excogitata prorsus conjectura est, quæ satis esse non potest, ut nos in

(b) L. C. cap. 8. cap. 9. [i] Cap. 10.

in eam sententiam adducat, ut credamus, ita factum assa, cum iam ex traditiona constet Narnia idam *S. Juvenalis* Corpus fuisse ablatum. Papebrochius autam in has sa coniecit angustias, quod unum tantum fuisse S. Iuvanalem pro indubitato tanaat. Duos verò fuisse S. Iuvanales iam supra probavimus, & alia quoque ratione probatur.

§. 7.

Auctor namque vitæ S. Iuvenalis, bis aum sepultum dicit, & duobus in locis. Numero enim quinto sepultura eiusdem Sancti narratur diversa die, ae diverso loco, ac numero septimo. Numero quinto dicitur (K) S. Iuvanalis sepultus septimo Idus Augusti *ad portam superiorem via Flamminia*: & hic ait S. Iuvenalis secundus, cuius Festum, ut ex supradicta Tabella Officiorum dupliclum Ecclesiæ Narnisnsis celebratur

I die

(k) *Paperb. de S. Iuvenale Nar. Cap.* 5.

die feptima Augusti. Numero feptimo dicitur. *Reconditus in abdito loco, ubi ex lapidibus, ac auro, argentoque constructa confessio constat*. Quis sit hic locus patet ex descriptione veteris facelli, nempe Cappella vetustissima nuncupata *il Corpo Santo* (1) *prope Altare SS. Corporis Christi a cornu Evangelii*, ubi ipsum sibi sepulchrum suis manibus construxisse S. Iuvenalem putant Henschenius, & Papebrochius ex epitaphio a S. Maximo S. Iuvenalis successore insculpto eidem sepulchro; Unum ergo Corpus duobus in locis minime sepeliri poterat: Duo itaqe sunt SS. Iuvenales Episcopi Narnienses; Et in hoc patet actorum confusio circa historiam duorum Iuvenalium, ut supra innuimus. Quapropter dicendum est, Corpus Narniensi Ecclesiæ sublatum, non fuisse S. Iuvenalis primi, sed secundi. Corpus etenim S. Iuvenalis primi ita clausum erat, ut sine marmorum, & parietis effractione extrahi minime pos-

(1) *Idem de S. Iuvenal. Fossani c. 20. n. 66*

posset, quod & prælaudati notant Auctores [m] Corpus verò S. Juvenalis secundi tante custodie tum servari putandum non est, & ita facilius potuit auferri.

§ 8.

Sanctum vero Juvenalem Martyrem fuisse, multis & antiquis monumentis demonstratur, Ea ipse Papebrochius affert, scilicet auctoritatem S. Gregorii Magni, qui libro quarto Dialogorum capite duodecimo narrat. *S Probo Episcopo Reatino apparuisse moribundo S Juvenalem, & S Eleutherium Martyres* : Et homilia trigesima septima in Evangelia *Cassium ex more juxta Beati Juvenalis Martyris sepulchrum ad offerendum sacrificium consistentem a Presbitero fuisse repertum*. Probatur etiam ex Officio, & Missæ Ecclesiæ Narniensis de Martyre Pontifice; ex Martirologiis antiquis ejusdem Ecclesiæ;

Ex

[m] L C.

Ex historia translationis Reliquiarum S. Juvenalis, quæ martyrem ipsum appellat: Variis concessionibus indulgentiarum a pluribus Archiepiscopis, & Episcopis anno 1183. concessis, & a quibusdam aliis summis Pontificibus: Ex inscriptione ab eodem Papebrochio notata in Ecclesia Narniensi supra portam, quâ patet ingressus in Sanctuarium, quæ sic habet. *S Juvenali Mart. Episcopo Narniensi fundatori primo, salutis, ac fidei Parenti optimo, Pastorique suo Narnia universa supplex animi gratum monumentum ponit, ac dicat Anno 1677.*

§. 9.

Contra hæc, multa affert Papebrochius. Narnienses scilicet propter auctoritatem S. Gregorii Magni cœpisse S. Iuvenalem Martyrem appellare: At nulla auctoritate suam hanc opinionem confirmat, neque argumentum ullum adducit, ad probandum, quod Officium Ecclesiasticum in Fe-

sto S. Iuvenalis recitari solitum, fuerit immutatum; ita ut prius de Confessore Pontifice, postmodum de Martyre Pontifice fuerit celebratum. Nam quod ad historiam pertinet ex variis M. S. compilatam, in qua de obitu S. Iuvenalis ita. *Completis septem Annis Sacrum Spiritum Domino reddidit, & sepultus est ad Portam Superiorem via Flamminia milliario ab Urbe Roma quinquagesimo quinto, sub die septimo Iduum Augustorum:* Hoc de S. Juvenale secundo accipiendum est, ex Tabella Officiorum Cathedralis Narniensis, de qua supra, in quo patet confusio actorum utriusque Iuvenalis. Ita sunt intelligendi Petrus de Natalibus, Surius, & Martyrologia Usuardi, Adonis, & Martyrologium Romanum, quod duos Iuvenales recenset, unum tertia Maii, alterum septima eiusdem, quem dicit Martyrem; & hic in assignando die Festo S. Iuvenalis Martyris, & S. Iuvenalis Confessoris aliqua discrepantia fit inter

Marty

Martyrologia Narniensis Ecclesiæ ; & alia, cum hoc pluribus de causis fieri potuerit ob temporis nimiam antiquitatem ignotis, ea argumento esse non potest unum tantum fuisse S. Iuvenalē, cum duo Iuvenales, in iisdem Martyrologio Romano, & Usuardi legantur. In vetusto quoque Martyrologio Florentiæ impresso anno 1486. quod in Bibliotheca Eminentissimi Cardinalis Fabronii apud Patres Congregationis Oratorii Pistorii habetur: & in M.S. Martyrologio antiquo in Pistoriensi Bibliotheca Sapientiæ, sicut in Martyrologio Bellini, & in Kalendario Felicii idem observare licet, nempe S. Iuvenalem Confessorem tertia Maii, Martyrem vero septima VVandelbertus autem in suo Martyrologio metrico unum ponit S. Iuvenalem Confessorem septima Maii. (a)

Morte pia nonas Juvenalis Sanctus honorat.

Idem notandum in Missali Mediolanensi anni 1622. & in Breviario

anni

(a) *Apud Datherium T. 5. Spicilegii.*

anni 1639. ut refert idem Papebrochius.

§. 10.

Cum itaque duo sint SS. Iuvenales, & ambo Narnienses Episcopi, ut traditione constat tam Fossani, quam Narniæ, & ex his quæ supra notavimus: Unus verò eorum sit Martyr, alter Confessor; ut ex Martyrologio Romano, & aliis, quæ attulimus in hac dissertatione; neque aliquod afferri possit monumentum vetustum quod S. Gregorii auctoritatem excludat, quin potius eum omnia monumenta Narniensis Ecclesiæ martyrem dicant, rejectis his quæ contra facere videbantur: Dicendum est S. Gregorii Magni enunciationem circa titulum Martyris in tuto esse, non modo ubi de S. Zenone, & Herculano, sed etiam ubi de S. Iuvenale Narniesi tractat. Non itaque facile detrahendum est tanto Ecclesiæ Doctori, qui de rebus sibi notis

notis [præcipue cum de S. Iuvenale Narniensi agit quæ Civitas tam parum ab Urbe distat] loquitur. Potissimum, verò cum incerta, & confusa sint quæ contra illius auctoritatem adducuntur.



IN ELIAM
DUPINUM
DE JOANNE
JEJUNATORE
NOTATIONES

JOannes Capadox [o] ob singularem suam abstinentiam Jejunator dictus, anno 585.
„ Episcopus Constantinopolitanus ordinatus [I.] fuit, eamque Ecclesiam ad annum 596 gubernavit Sanctus Isidorus (II.) Hispalensis epistolam Prædecessori suo Leandro de Baptismo ipsum scripsisse testatur, in qua nihil affert, quod a suis antiquis de trina mersione non acceperit. Aliquas etiam composuit homilias [III.] quæ fortè inter homilias Chrysostomi sunt insertæ. Pater Morinus duos IV. libros Pœnitentiales edidit hujus Episcopi. Ingenio non ita sublimi erat. At Vir pietate, (V.) & magnis eleemosynis insignis: regulæ, (VI.) & disciplinæ amator. A S. Gregorio acriter reprehensus ob sibi sumptum Patriarchæ universalis nomen.

Nam

[o] *Nova Bibliotheca T. 4 Sæcul 6 secunda editionis Parisiensis pag. 222.*

,,Nam hic Pontifex titulum huiuſ-
,,modi veluti ambitionis characte-
,,rem habebat ; licet ſecundum Græ-
,,corum ſententiam nomen fuerit in-
,,nocens,(VII.)quod nihil minus ſigni-
,,ficaret quam id, quod S. Grego-
,,rius putabat.

,,Græci forſitan hunc Epiſco-
,,pum iure magis redarguunt, quod
,,ad diſciplinam remittendam con-
,,tulerit, eo quod Canonum mitiga-
,,verit rigorem Hoc illi exprobrant
,,Epiſcopi cujuſdam [VIII.] Concilii
,,tempore Alexii Comneni habiti
,,Actamen nemo illum in nimiam
,,[IX.] laxitatem prolapſum com-
,,periet: Pœnitentiæ tempus brevius
,,tantummodo permittit his, qui fer-
,,ventiores, ac majori contritione
,,videntur.

NOTATIONES.

I.

PAgi ordinationẽ hujus Ioannis po-
nit anno 582. 12. Aprilis, eam-
que eo die factam confirmat aucto-
ritate

ritate Theophanis, & aliorum: quod evidenter constat; nam cum Ecclesiam Constantinopolitanam gubernaverit tredecim annis, & quinque mensibus ex Men: Basilii Imperatoris, si anno 585 ordinatus, anno 596. occubuisset, undecim tantum annis gubernasset. Quare, & ejus mors non anno 596. sed anno 595 cum eodem Pagi ponenda est mense Septembris.

II.

SAnctus Isidorus de Ioanne Iejunatore hæc habet — Ioannes sanctæ memoriæ Constantinopolitanus Episcopus, natione Cappadox, ad quem B Gregorius librum regulæ Pastoralis scripsit, vir inextimabilis abstinentiæ, & eleemosynis tantum largissimus, ut zelo avaritiæ adversus eum Imperator Mauritius permotus Urbe pauperes pellendos ediceret. Hic Græco eloquio ædidit de Sacramento Baptismatis rescriptum ad bonæ recordationis Dominum nostrum,

&

& prædecessorem Leandrum Episcopum, in quô nihil proprium ponit, sed tantummodo antiquorum Patrum replicat de trina mersione sententias. Claruit temporibus Mauritii Principis, defunctusque est Augusto eodem regnante. — Ita in æditione Parisiensi 1601. Morinus huoc S. Isidori locum detruncatum refert, omittit enim illa verba. *Ad quem B. Gregorius librum Regulæ Pastoralis scripsit*; in quibus erraste Isidorum patet: nam S. Gregorius Ioanni Episcopo Ravennati librum Pastoralis curæ non Ioanni Episcopo Costantinopolitano scripsit. In adnotatione ad caput undecimum libri S. Isidori de Viris illustribus citatur Epistola 4 lib. 1. Registri S. Gregorii ad innuendum Pastoralis curæ librum a S. Gregorio Ioanni Episcopo Costantinopolitano fuisse scriptum: At in ea Epistola nihil de eodem libro legitur. Dicendum potius hunc locum ex his esse, quæ (ut Tudensis testatur apud Baronium anno 636.) Teodiscus Isidori

Suc-

Successor natione Græcus, quem idem Tudensis lupum dicit sub ovina pelle, corruperit, ut suæ nationis Episcopo, & ipso hyppocrita, tanti viri testimonio laudem comparaet. Hoc in libro S. Isidori de Viris illustribus dicto Capite 26 nihil est de libro Pastoralis curæ: Capite verò 27. ubi de S. Gregorio agit inter opera S. Isidori prædictæ æditionis repetitam legitur *Hic in exordio Episcopatus ædidit librum regulæ Pastoralis directum ad Joannem Constantinopolitanæ Sedis Episcopum*. Miræus verò qui in sua Bibliotheca hunc Isidori librum collegit, non Ioannem Constantinopolitanum, sed Ravennatem posuit *Hic in Episcopatus sui exordio ædidit librum Regulæ Pastoralis directum ad Joannem Ravennæ Sedis Episcopum*. Quod suspicionem auget, his in locis fuisse corruptum S. Isidori Librum,

III

Quæ sint hę Homiliæ non dicit Dupinus. Unam de Pœniten-
tia

tia tribuit illi Morinus, quam elegantem doctam, & piam dicit, eamque inter opera Divi Chrysostomi reperiri in antiquis Hom: 21. inter Homilias ad Populum Antiochenum: At in æditione Basileæ anno 1539. (p) vigesima secunda Ioannis Iejunatoris nomine inscripta est: Hanc Fronto Ducæus cum reliquis 57. Florilegium probat esse ex aliis D. Chrysostomi orationibus quare nomen Ioannis Iejunatoris supposititium esse dicendum est.

IV.

DUos Libros Pœnitentiales huic Joanni ex Morino tribuit Dupinus: Morinus autem primi tantum libri eum putat auctorem, secundi non item; at neque primi Libri Pœnitentialis Joannes Nesteuta auctor dicendus est, quia in eodem libro Sacerdotum Coniugium tanquam licitum supponit *Nihil autem abdicat Sacerdotem, Sacerdotii functione, nisi alteri*

(p) *In notis ad hom. ad Pop. Antioc.*

alteri mulieri, præter quam ſuæ miſceatur. Ita ibi. Diſtinctionem quoque Sacerdotum, vel Diaconorum, *qui ſi ne uxore conſecrantur* tamquam probatam admittit. Hæc verò Joannis Jejunatoris temporibus convenire minime poſſunt: nam ipſe ab anno 582. ad annum 595. Conſtantinopolitanam regebat Eccleſiam, quò tempore Presbyteris, Diaconis, & ipſis Subdiaconis uxorum uſus nullo Canone permiſſus erat; quin, ut Baronius probat, (q) cœlibatus iniunctus. Poſtea verò anno 692 in Concilio Græcorum Epiſcoporum in Trullo habito, & nunquam ab Eccleſia Romana approbato latus fuit Canon de ordinandis uxoratis in Presbiteros, & Diaconos, ſimulque retinenda uxore, quam ante ordinationem ſuſcepiſſent: quod factum eſt centum circiter annos poſt Joannem Jejunatorem. Cuius Concilii confirmationem a Sergio Papa tunc regnante Græci obtinere minime potuerunt ea ratio-
ne

(q) *ad ann.* 58. *n.* 9. 10.

ne, ut Anastasius in vita ejusdem Sergii, Pro *eo quod quædam capitula extra ritum Ecclesiasticum fuerant in eo annexa* Quod satis apertè demonstrat cælibatum Clericorum usque ad illa tempora, etiam in Ecclesia Græca communiter fuisse servatum, ut Baronius affirmat ad annum 692. n. 20. Et ipsi Trullani Canonis auctores fatentur. *Nos antiquam Canonem Apostolicæ perfectionis, ordinisque servantes, hominum, qui sunt in sacris conjugia, deinceps ex hoc temporis momento firma, & stabilia esse volumus.* De Apostolico verò Canone quid dicendum, vide Baronium. Putas ne futurum fuisse ut S. Gregorius, qui temporibus Joannis Jejunatoris ita acriter Præsbiterorum cælibatum defendit, sicuti in epistola ad Romanum observare est (*r*) Et uxorum usum ipsis Subdiaconis vetuit, ut in epistola ad Petrum. (*f*) Qui temerè adeo ab Osiandro carpitur [*t*] quod Sa-

 cer-

(*r*) *Lib.* 7. *Ind. ep* 30. [*f*] *lib.* 1. *Ind.* 8. 42. (*t*) *Godeau hist.* 7. *Seculi lib* 2 *n.* 72.

cerdotum cælibatum firmaverit, silentium teneret, si Ioannes Iejunator ædito Canone uxores Præsbiteris, & Diaconibus permisisset? Quare pro certo habendum censeo, hunc Pœnitentialem librum Ioanni Iejunatori a quodam recentiori Græco adscriptum post eumdem Trullensem conventum, ad Ecclesiæ Grecæ contra Romanam substinendos abusus ne dicam an traditiones. In eodem namque libro Iejunium in Sabbato vetatur, ut in ipso Trullensi conventu; legitur enim prædicto libro pœnitentiali. *Sabbato vero, & Dominica in cibo, & potu nullo quoqumque modo puniri, sed in omnibus liberum esse, non secus ac illi, qui nullo epitimio tenentur: Hoc est in vino, & in carne, & reliquis omnibus* Quod in Trullensi (u) contra Romanam Ecclesiam sancitum est. *Quoniam intelleximus in Romanorum Civitate in sanctis Quadragesimæ jejuniis in ejus Sabbatis jejunare præter Ecclesiasticam traditam consequentiam:*

San

(u) Can. 55.

Sanctæ Synodo visum est, ut in Romanorum quoque Ecclesia, inconcusse vires habeat canon, qui dicit. Si quis clericus inventus fuerit in Sancto Dominico, vel Sabbato jejunans præter unum, & solum deponatur. Sin autem laicus segregetur. Recensetur quoque inter peccata commestio suffocati, & morticini, quæ in ipso Trullano prohibetur. De his nihil in Canonibus Basilii nihil penitus; ut fatis perspicuum sit, veteres Græcos hæc non fuisse solitos observere, sed a recentioribus in odium Romanæ Ecclesiæ obtrudi, a quibus hic Canon Pœnitentialis Jejunatoris, mea quidem sententia, confictus est. Accedit quorundam locorum varietas, qui apud alios leguntur tanquam ex hoc pœnitentiali libro Joannis Jejunatoris excriptorum, & in eo minime reperiuntur: hos apud Morinum videre potes. Alia sunt temere, & erronee dicta in hoc primo libro, ut illud. *Et si aliquod ab ee peccatum perpetratum est, sive voluntarium, sive invo-*

involuntarium. Quale enim peccatum est nisi voluntarium? = *Ego confessionem tuam primario, & praecipue non recipio, nec tibi absolutionem concedo, sed per me Deus (illius enim est opus ejusmodi) peccatorum tuorum confessionem suscipit, & per nostram vocem horum remissionem dispensat, & largitur.* Num sola voce, & absque intentione absolvendi Minister absolvit? = *Et ipse occultorum cognitor delebit omnia, quae revelaveris, non solum quae antea facta sunt, & quae nunc fiunt, sed etiam fient.* An in sacramento dum quis confitetur peccat? *Nunc fiunt.* An futura peccata absolvuntur? *Sed etiā fient.* In toto autem libro praecationes tantummodo sunt, forma verò absolutionis nullibi legitur. Quare hunc librum non vidisse credo Antonium Pagi, qui Ioannem Ieiunatorem doctrina celebrem fuisse dicit. Quod enim spectat ad opusculum de Baptismo, quem librum dicit, cum in eo nihil attulerit, quod a majo-

majoribus non acceperit [si genuinus est, & non corruptus, ut notavimus Isidori locus] ex eo tantum opusculo, ut quis virum doctrina celebret excusate fieri posse, minime puto. Alios libros, quos innuit Pagi videndos, apud Morinum non reperio. Quare melius Dupinus Iejunatorem ingenio non ita sublimi hominem dicit. Casimirus OUdinus suis in commentariis de scriptoribus Ecclesiasticis, & ipse putat primum librum Poenitentialem Ioanni Iejunatori adscribendum non esse rationibus, quae apud ipsum videri possunt *Ego vero contendo illum esse longe posteriorem temporibus Joannis Nesteutae, seu Jejunatoris, ex eo quod injungat tres Quadragesimas a Christianis observandas.* De secundo autem libro Poenitentiali. *Nos econtra, cum secte Morino ille ex Poenitentiali praecedente eductus sit, atque illo longe recentior fit, temporibus Joannis Jejunatoris. Idem quoque de Homilia, seu Sermone isto concludimus, qui novitatem suam, atque*

recensioris aetatem scriptoris aperte ex argumento demonstrat. Ita apud OUdinum.

V.

Graecorum recentiorum opinioni favet, qui Ioannem hunc Jejunatorem inter Sanctos retulere, ut sue Constantinopolitanae Ecclesiae primatum tuerentur in ipso Joanne, qui primus universalis sibi nomen usurpavit. At cui nam credendum potius, summis Pontificibus, quorum est viros, qui probatam, ac sanctam duxere vitam, fastis Sanctorum adscribere, an Schismaticis Graecis, qui in odium Romanae Ecclesiae hoc sibi sumunt? Audi, quale Pelagius, quale Gregorius Magnus Summi Pontifices de hoc Ioanne judicium tulerint. Pelagius ad universos, qui Constantinopolim ad Synodum a Ioanne indictum convenere ita de ipso Nestenta *Perpenditis fratres carissimi, quid e vicino subsequatur, cum & in*

& in Sacerdotibus erumpuat tam perversa primordia; Quia enim iuxta est ille, de quo scriptum est. Ipse est Rex super universos filios superbiæ (quod non sine gravi dolore dicere compellor, dum Frater, & Coepiscopus noster Ioannes, mandata Dominica, & Apostolica præcepta, regulasque Patrum despiciens, eum per elationem prævenire conatur in nomine.] Vestra beatitudini indicat Omnipotens Deus, quam gravi considerationis huius gemitu torqueor, quod ille quondam mihi notissimus ille omnibus dilectus ille qui eleemosinis, orationibus, atque ieiuniis videbatur occupatus, & ex eo quem ferebat cinere, ex ea quam prætendebat humilitate iactantiam tantam sumpsit, ita ut universa sibi tentet adscribere, & omnia, quæ soli uni capiti coheret, videlicet Christo per elationem pompatici sermonis, eiusdem Christi sibi studeat membra subiugare. Nec mirum quod ille tentator, qui initium omnis peccati scit esse superbiam, & hanc ea in primo homine ante omnia usus est, & nunc eam in

quibus-

quibusdam hominibus ponit, in fine virtutum, & qui aliquatenus bonis vita studiis videbantur crudelissimas manus ejus effugere, eis in ipsis meis boni operis, & in ipsa quodammodo apponit perfectionis conclusione tendiculum. Unde magnopere orandum est, & Omnipotens Deus assiduis precibus ipmlorandus, ut hunc a mente illius avertat errorem. Inferius adhuc *Vos autem fratres si non vultis cum eo damnari (quia non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus rei sunt) hortamini eum, & monete, recedere a prefatis illicitis, & memor sit, unde exciderit, & agat pœnitentiam, & prima opera faciat. Sin minus, non mea loquor verba, sed ipsa Domini Salvatoris, quæ per prædictum Joannem in jam dicto libro locutus est, replicans ait. Veniam, & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. Ipse enim magis tenet doctrinam Balaam, qui docebat Balaac mittere scandalum coram filiis Israel, sicut ipse docet vos scandaliz-*

dalizzare Sanctam Matrem Ecclesiam, & universum cetum, tam Sacerdotum, quam religiosorum. S. Gregorius Magnus in Epistola ad ipsum Ioannem ita: *Quæ cuncta ego cum flens conspicio, & occulta Dei judicia pertimesco, augeatur lacrymę, gemitus se in meo corde non capiunt; quod ille Vir Sanctissimus Dominus Ioannes tantæ abstinentiæ, atque humilitatis, suarum familiarium seductione linguarum, ad tantam superbiam erupit, ut in appetitu perversi nominis, illi esse conetur similis, qui dum superbe esse similis Deo voluit etiam donatæ similitudinis gratiam amisit, & ideo veram beatitudinem perdidit, qui falsam gloriam quæsivit*. Idem Gregorius Sabiniano Diacono de eodem Ioanne sic. *Ad hoc enim usque pervenit, ut sub occasione Ioannis Præsbiteri gesta huc transmitteret, in quibus se pœne per omnem versum œcumenicum Patriarcham nominaret. Sed spero in Omnipotentem Deum quia hypocrisim illius superna majestas*

solvet. Nec spes S. Pontificem fefellit, nam Ioannes Iejunator non multo post, dum hæc de universalis nomine tractarentur, Dei judicio obiit impœnitens, sui schismatis relinquens propaginem, quæ sub Phoca postea excisa est. Qui Sanctitatis titulo, ac virtutum præconio Ioannem hunc commendant, Græci sunt Teophilactus, quem laudat Pagi anno 596. ejusque Teophilacti librum septimum & caput sextum [. Titulum libri omittit.] Nullum inter opera Teophilacti librum reperi, quod per libros, & capita digeratur. Schismaticus est hic Teophilactus, ut Bellarminus, & Labbeus notant [x] Photius in Bibliotheca codice 257. quem dicit commendasse Sophronium Hjerosolimitanum Patriarcham in Epistola ad Honorium Summum Pontificem. De Photio ita Bellarminus: *Fuit homo magnæ eruditionis, sed majoris nequitiæ* = *Vide de ejus ambitione, ob quam corrupit Epistolas Pontificum, &* fin-

[x] *Anno* 1071.

finxit Synodus, Tomo tertio Conciliorum Generalium Græce, & Latine Romæ excussorum.

Quod verò in Ioannis Iejunatoris defensionem observat Pagi, S. Gregorium scilicet libro V. Epistola 64. Inditione XIV. post Ioannis mortem (*quando vere laudari possunt homines ait Pagi*) dictum Ioannem Sanctissimum nominat, nihil ad rem facit; nam & ipsi Ioanni dum viveret, de ambitu illum corripiens S. Gregorius, hunc titulum impertitus est in Epistola ad ipsum. *Qua cuncta ego cum flens conspicio, & occulta Dei judicia pertimesco augentur lacrymæ, gemitus se in meo corde non capiunt, quod ille Vir Sanctissimus Dominus Ioannes &c.* Quæ verba supra excripsi, inferius autem in eadem Epistola pluries titulo Sanctitatis Ioannem appellat. *Vestra autem Sanctitas = Sed hoc scio, quia vestræ Sanctitati.* Hoc namque nomine Sanctitatis, ut Dominicus Magri observat in suo Hierolexico verbo Titulus, S. Grego-

rius ad Patriarchas solebat scribere. Cum ergo Titulus hic non personæ, sed sedi, & dignitati detur, ex eo conjicere minime possumus personę sanctitatem. Ex hac verò S. Pontificis Gregorii constante, atque venerationis affectu O Udinus animum ab omni simultate alienum in S. Gregorio debuerat agnoscere, suamque impostaram, dum illum odio affectum erga Ioannem Iejunatorem insimulat his verbis. *Alii an legitimum sit Gregorii Magni contra Ioannem Nestentam testimonium ob gravissimas, quas cum illo exercuit inimicitias, quodque nemo Iudex in propria causa sedere debeat.* Ipsum S. Gregorii testimonium charitatem erga Ioannem spirat, quod superius observare licet. Simulatorem forte Gregorium dicet O Udinus? At hoc hæreticorum est, S. Patres contra suos errores bene sentientes calumniis impetere. Cur Pelagio Gregorii decessori non detrahit O Udinus, cum & ipse in Ioannem scripserit? Pelagius

li-

libros non edidit, ut Gregorius, quibus Purgatorium, & animæ immortalitas confirmatur. Summum Pontificem tanquam privatum hominem habent Vespertiliones hi, lucis & veritatis inimici. Quis enim alius Iudex in Ecclesiæ, & Christianorum causis esse debeat, præter Summum Pontificem, & legitima Concilia per ipsum indicta, & confirmata, non video. Num cum hæreticis contenpet Oudinus solam Scripturam Iudicem competentem esse? Instituti mei non est, de hac re agere. Dogmaticos adeat, qui hæreticorum fallacias nosse in hac re cupiat. Quod verò ad Gregorium spectat, sciant, ut ipse testatur, se non suam, sed Petri causam agere; quare Constantiæ Augustæ scribens epistola 34 lib. 4. sic ait *Unde per Omnipotentem Dominum rogo, ne pietatis vestræ tempora permittatis, unius hominis elatione maculari, neque tam perverso vocabulo ullum quoquomodo præbeatis assensum, atque in hac causa nequaquam*

me

ne pietas vestra despiciat: quia etsi peccata Gregorii tanta sunt, ut pati talia debeat, Petri tamen Apostoli peccata nulla sunt, ut vestris temporibus pati ista mereatur. Tanta moderatio, atque humilitas in tanto Pontifice odium ne sapit?

Illud quoque miraculum, de quo Pagi, in septima Synodo actione quarta recitatum a Photino in commendationem Ioannis Iejunatoris, intrusum videtur, ut notat Labbeus in margine, & Harduinus etiam ex Græco Scholiaste. Labbeus de eo sic habet. = *Extat antiquus codex Vaticanus, in quo multæ Patrum Sententiæ præter eas, quæ hic habentur, & in hac Synodo recitatæ sunt, insertæ videntur. Nam neque ordini interlocutionum respondent, neque in ullo alio codice reperta sunt, Ex insertis una esse videtur hæc Photini narratio, cum non in omnibus hujus Synodi Libris legatur.*

Nicephorus & ipse Schismatichus, cuius errores Passerinus in

ap-

apparatu recenset, ab his, quæ de Ioanne Iejunatore apud Isidorum leguntur discordat. Mauritium namque infensum Ioanni Iejunatori apud Isidorum legimus. Nicephorus vero Mauritium, ut sanctum coluisse Ioannem affirmat, & hoc probabilius puto, ea ratione potissimum, quod Mauritius Gregorio infensus, Ioanni in usurpatione nominis universalis adhesisse putandum est: ita & post mortem Ioannis pro Sancto haberi voluit, ut Gregorio adversaretur. Ratio enim illa, quam Nicephorus affert inanis videtur. *De quo cum multa alia memoratu digna prædicantur; tum illud maxime celebratur, quod propter suam erga pauperes affectionem, & misericordiam pluribus ab imperatore talentis mutuo sumptis, syngrapham illi dederit, qua substantiam suam mutuę pecunię tamquam hypothecam apposuit, atque impignoravit. At postquam is e vita migravit, Mauritius Antistitis facultates inquirens, paupertatem cum ma-*

gno-

quopere consectatum fuisse comperit: eumque de virtute tanta admiratus singrapham statim discrepsit, & lectulum tantum ligneum, qui in bonis ejus repertus est, & amiculum laneum tenue admodum, necnon penulam quamdam deformem (fuerat namque malè vestitus frugalitate conspicuus) in aulam imperialem inferri jussit, eaque rebus omnibus prætulit, & iejuniorum solemni tempore deinceps lectis ex auro, & lapillis pretiosis concinnatis, sericisque vestibus, & aliis imperialibus deliciis valedicto, ligneo Præsulis eius toro noctibus totis usus est, gratiam quamdam divinam ex eo se consequuturum existimans (y) Quæ virtus est cum dolo, & mendaci obbligatione talenta plura surripere ab Imperatore, ut pauperibus distribuat? Non hoc instinctu Dei egit Ioannes, neque Spiritus Sancti impulsu (z.) *Spiritus enim Sanctus disciplinę effugiet fictum. Et* [a] *Abominatio*

(y) *Niceph hyst Ecclesiæ lib* 18. *cap.* 24. (z.) *Sap.* 1. 5. (a) *Proverb.* 3. 32.

natio Domini est omnis illusor: Et cum simplicibus sermocinatio ejus Ex igitur, quam supra attulimus ratio videtur aptior; animi scilicet alienationem a S. Gregorio, qua Mauritius afficiebatur, illum ad hanc venerationem erga Ioannem Iejunatorem impulisse, pro qua aliisque criminibus paulo post pœnas luit, ut apud historicos videre potes. Patet itaque ex his sanctitatem Ioannis Iejunatoris a recentioribus Græcis, quibus Dupinus adstipulatur, celebrari, ut illi opinionem sanctitatis concilient, vel dubia miracula, vel commentitia afferendo, & sui schismatis auctorem, qui in Ecclesia Orientali defectionis ab Ecclesia Occidentali fundamenta jecit inter Sanctos recensentes, suam ab Ecclesia Romana defectionem tueantur. His uoanimi cõsilio consentiunt Hæretici ab eadem Ecclesia desciscentes, quibus nimis fidere Recentiores, ex his quæ supra notavimus, certum est.

VI.

REgula, & disciplinæ amator. Hic Pœnitentialis Libri commendatur Auctor, utpote qui disciplinam servet. At quæ disciplina est Pœnitentiæ modum ita relaxare, ut non modo infirmis indulgeat, sed et his qui nimis delicati, vel ob vanam gloriam pœnitentiæ rigorem servare nolint, ut ex his verbis ejusdem Pœnitentialis Libri manifestò patet. *Secunda Definitio est ejusmodi. Si Pœnitentia multacti non possunt, potius verò si nolunt, primæ definitioni acquiescere, quartam, & sextam ferias omnifariam transigant puras, & illibatas: hoc est sæculares carnem, & caseum, & ovum, & pisces ne gustent, preter oleum legumina, & olea: Monachi verò, nisi infirmi sint, neque oleum. Cæteri vero quinque septimanę dies sint illis in omnibus, & secudum omnia liberi.* Tertia definitio, *quæ ex necessitate, & indigentia proficiscitur est hujusmodi. Si neque sic ista amplectantur vel propter deliciarū amo-*

rem

rem, vel vanam gloriam, vel infirmitatem, duos illos dies septimanæ, ut dictum est puros, & illibatos toto pœnitentiæ tempore, ita observent, ut oleum comedant Monachi, Sæculares verò pisces.

VII.

INnocens. Non solum sibi nomen universalis affectavit Ioannes Iejunator, ut optime observat Thomasinus [de veteri, & nova *Ecclesiæ disciplina t. 1. p. 1. Cap. 11.*] *sed & potestatem universalem, cum ergo ambitionis æstro percitus studiose sibi nomen induceret, quod universalem in totam Ecclesiam potestatem innuebat; & ea ipsa tunc in Patriarcham Antiochenum uteretur potestate, nonnè tunc justæ erant suspicandi causæ, illam ambiri ab eo auctoritatem, qua supra Patriarchas cæteros, cæterasque Ecclesiæ sedes eveheretur*. Hæc Thomasinus ex Pelagio, & Gregorio. Alia apud ipsum videas, quæ satis probant quanta prudentia Gregorius propter hujus nominis ambitionem

lo-

Ioanni obstiterit. Illud tamen in Thomasino observatione dignum est: ipsum scilicet pro certo habere in Concilio Constantinopolitano sub Agapeto, & Mena nomen Oecumenici tributum fuisse ipsi Menæ Patriarchæ Constantinopolitano, tum & alteri Patriarchæ Constantinopolitano Ioanni in Concilio habito Constantinopoli decem, & octo Annis ante prædictam sextam Synodum sub Mæna. At hoc nomen universalis intrusum, & insertum fuisse a posterioribus Græcis, ex eo constat, quod Ioannes Iejunator dictæ sextę Synodo posterior, nunquam in sui defensionem auctoritatem attulerit ejusdem Concilii, neque de hoc ullum verbum in litteris Pelagii, vel Gregorii reperiatur: non enim omisisset Ioannes Iejunator suam causam tanti Concilii auctoritate defendere. Quod verò magis urget tempore Cyriaci, qui Ioanni successit in sede Constantinopolitana, cum furente Mauritio Imperatore hujus nominis

cau-

causa agitata est, nulla penitus mentio de prædicta Synodo in Epistolis Gregorii ad Mauritium Imperatorem, & alios Patriarchas Orientales reperitur. Certum siquidem est neque Mauritium, neque Cyriacum, neque alios Patriarchas hanc Synodi auctoritatem potuisse latere. Cæterum id quod in Joannis Jejunatoris excusationem Thomasinus profert, ut eum ostendat ad suæ Ecclesiæ promovenda jura, hoc sibi universalis nomen sumpsisse, indulgentius dictum quisque videt. Nam contra Romanam Ecclesiam caput attollere non nisi perfractæ frontis, ac prævaricatioris animi evidens est indicium; quare a conciliandis controversiis Gregorii cum Ioanne, quasi ex utraque parte recta, debitaque intentione, ac zelo potuisset invicem certari, abstinere potuerat Thomasinus, cum nulla nisi fucata excusatio Ioannis ambitionem tueri possit, neque Grecorum auctoritas, quam dubiam, & suspectam supra

vi-

vidimus, aliquid Ioannis opinioni conferre possit. Quæ enim in adnotatione ad eumdem Librum pœnitentialem Morinus affert, quem Ioannis Jejunatoris nomine vulgat, scilicet ex epistola 52. & 64 lib 2. S. Gregorii circa subjectionem Joannis erga S. Gregorium, nihil est in illis, quod Ioannis subjectionem probet; quin ex obiurgationibus S. Gregorii Iejunatoris contemptum, & Sacrorum Canonum inobservantiam, manifesto quisque videre potest. Illæ autem epistolæ scriptæ sunt post Pelagii animadversionem de universalis nomine sibi a Ioanne usurpato, antequam ipse Ioannes, iterum coacto Concilio, universalis sibi nomen arrogasset, quod postea Mauritii cum Gregorio causa dissentionis fuit.

VIII.

Ujusdam Concilii tempore Alexii Commeni habiti. Concilium hoc Constantinopolitanum dicit Morinus. At Alexii Commeni tempore nullum Concilium Constantinopoli habitum

repe-

reperio, non modo apud Labbeum & Harduinum, sed neque apud ipsum Dupinum. Quare ea de causa puto ipsum Dupinum Concilium hoc incertum posuisse, cum dixit a quibusdam Episcopis cujusdam Concilii redargutum Ioannem Iejunatorem. Morinus textualia verba huius Concilii refert, a quo vero habuerit non indicat. Profecto quidem si coactum hoc Concilium fuisset apud Historicos Ecclesiasticos aliqua de eo mentio fieret. Quare, & hoc puto supposititium esse, ut alia, quæ supra vidimus, ad fidem Pœnitentiali huic Libro astruendam, tamquam Ioannis opus.

IX.

IN *nimiam laxitatem*. Vide notata numero sexto, & intelliges quam mala fide agat Dupinus, & quantum Lectori imponere satagat, & quam longè a veritate, atque sinceritate aberret, dum in fine dicit *Pœnitentiæ tempus brevius tantummo-*

do

do permittit, his qui ferventiores, ac maiori contritione videntur. Cum & nolentibus etiam *propter deliciarum amorem, vel vanam gloriam pœnitentiam remittat.*

LAUS DEO.

INDEX

CAPITUM LIBRI PRIMI.

CAP-

INDEX

CAPITUM LIBRI SECUNDI.

CAP. I.

Probatur S. Zenonis Martyrium ex veteribus Veronensis Ecclesiæ monu-

cor-

Ad-

ADmodum Reverendus Pater Lector Thomas Maria Grifelli Ordinis Prædicatorum perlegat Tractatum, cujus Titulus *De Sermonibus, & Martyrio S Zenonis Episcopi Veronensis &c.* & referat

Fra: Paulus Antonius Ambrogi Inquisitor Generalis S. *Officii Florentiæ Die* 3. Mai 1735.

Opus, cujus Titulus *De Sermonibus, & Martyrio S. Zenonis Episcopi Veronensis* mandante Reverendissimo Patre Magistro Paulo Antonio Ambrogi Inquisitore Generali adtente perlegi, nec in eo quicquam offendi, quod puritati morum, aut Catholicæ Fidei adverfetur: quinimmo Auctoris eruditionem sum demiratus. Quare publica luce dignum censeo, ceu opus quod pari studio, parique alacritate ab Eruditorum natione sit excipiendum.

Dat. Florentiæ ad S. Marcum 4. Nonas Maij 1735.

Fr Thomas Maria Grifelli in Collegio D. Marci Ord. Præd. Sac Theol.

Le-

Lector Secun & S. Officij Censor.

Attenta supradicta relatione imprimatur.

Fr Paulus Antonius Ambrosi Inquisitor Generalis S. Officii Florentiæ.

Dominus Casimirus de Tanis videat, & referat dat. Prætorii die 7. Maii 1737.

Jo: Scarfantoni Vic. Generalis.

Libros duos de Sermonibus & Martyrio S. Zenonis Episcopi Veronensis; nec non Dissertatione de Martyris Titulo, quem S. Gregorius Magnus S Juvenali Episcopo Narniensi tribuit; & notas in Eliam Dupinum de Joanne Jejunatore, Jussu Illustrissimi, & Reverendissimi Domini Vicarii Generalis studiosè legi, eaque omnia, cum in iis nihil quod Fidei Catholicæ, quove probis moribus officere possit, invenerim; imo Auctoris clarissimam methodum, & selectam eruditionem admiratus fuerim, dignissima censeo, quæ proferantur in publicum &c.

Datum Pistorii ex Semin. Eccle-

sia

siastico Idibus Maii 1735
Franciscus Casimirus Tani Seminarij Pistorien. Rector.
Imprimatur Pistorii die 20. Maii 1735.
Jo: Jacobus Scarfantoni Vic. Gen.

Jo: Baptista Hippolitus vidit pro S. R. C.